

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Leonardi Lessii E Societate Iesv Theologi. In D.
Thomam De Beatitudine. De Actibus Hvmanis. De
Incarnatione Verbi. De Sacramentis Et Censuris.
Prælectiones Theologicae Posthvmæ**

Lessius, Leonardus

Lovanii, 1645

Qvaestio LXXV. De Conuersione panis & vini, in Corpus & Sanguinem
Christi. In Octo Articulos diuisa.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72898)

offerri, consecrari, & in sanguinem Christi verti: Irenæus & Iustinus supra citati art. 6. Cyprianus Epist. 63. dicit calicem Domini non esse solum vinum, aut solum aquam, sed vtrumque mixtum, & hoc sanctificari. Ambrosius lib. 4. de Sacramento cap. 5. Ante verba Christi, calix est vino & aqua plenus; vbi verba Christi operata fuerint, Sanguis efficitur. Theodoretus Dialogo 1. circa medium; Sanguinem appellavit id, quod in calice confusum & commixtum erat. Paschasius de Eucharistia c. 11. Dicit non manere aquam, sed verri in sanguinem. Algerius l. 1. c. 16. de Eucharistia, Vtrumque, inquit, vinum & aqua vnus Sanguis fit.

2. Ex Innocentio III. Probatur Secundò, Ex Innocentio III. Cap. Cum Marthe, quom videtur D. Thomas non benè citasse: dicit enim Innocentius illam opinionem esse probabiliorē, quæ asserit aquam cum vino in sanguinem transmutari; Vt expressius, inquit, eluceat proprietates Sacramenti, quæ est, populum Christianum designatum per aquam, incorporari Christo. Atqui, si aqua mixta vino non possit immediatè conuerti in sanguinem, non aptè significaretur populum Christo incorporari, & veluti in ipsum transmutari. Deinde, Innocentius ibidem non videtur probare opinionem eorum, qui dicunt aquam vino admixtam mutari in vinum: Nam Physici, inquit, contrarium asserunt, qui affirmant aquam a vino per artificium separari. Et infra absolutè decernit esse probabilius, aquam & vinum conuerti in sanguinem.

3. Ex Ratione, Probatur Terziò, Quia tam exiguo tempore, quàm est illud, quod intercedit inter mixtionem & consecrationem, sepè non potest aqua in vinum conuerti; præsertim, si vinum sit debile; vel si multum aquæ ponatur, sicut in Concil. Triburiensi ante annos 800. can. 19. vbi statuitur, vt duæ partes sint vini, & tertia pars possit esse aquæ: Vel si aqua, etiam modica, ponatur immediatè ante consecra-

tionem; quod fieri debet, si antè per obliuionem erat omissum. Imò ex Christi institutione non requiritur vlla mora inter mixtionem; & consecrationem; sed posset fieri immediatè ante consecrationem.

Probatur Quartò, Quia in Liturgia S. Iacobi dicitur, quod Christus accipiens calicem, & permiscens ex aqua & vino, benedixit; vbi significatur immediatè post admixtionem aquæ, factam esse consecrationem: & credibile est, non paucas guttas dominum apposuisse iuxta morè regionum calidarum.

Probatur Quintò, Aqua nõ videtur posse conuerti in vinum, si sola sit; quia est corpus simplex, quod per se solum nõ potest verti in corpus mixtum; sicut nullum mixtum potest ali per corpus simplex, aut gigni ex simplici elemento. Accedit, quòd aqua naturæ sit pertinacissimæ; cuius signum est, quòd etiam si in vapores per ignem euascat, nihilominus naturam suam non amittat; sed sola refrigeratione sibi restituitur. Præterea veteres numquam videntur fuisse solliciti, vt aqua in vinum verteretur; supponentes totum, quod est in calice, in sanguinem conuerti.

Sextò denique si maneret aqua, Sacerdos sumpto calice frangeret ieiunium: quo argumento D. Thomas q. 75. a. 2. probat non manere substantiam panis.

Aduerte tamen; rectè monere Concilium Florent. vt Modicissima aqua admisceatur: id enim est securius; tum vt aqua in vinum conuertatur, si necesse est: tum ne aqua destruat vini naturam.

Dices, Si aqua immediatè potest conuerti in sanguinem; ergo sanguis Christi etiam existit sub speciebus aquæ. Respondeo ita est, quando illa est vino permixta. Quòd si artificio separetur, probabile est manere ibi adhuc sanguinem Domini, quamuis sic per se non potuerit consecrari.

4. Ex Liturgia S. Iacobi.

5. Ex natura aquæ, quæ per se in vinum conuerti nequit.

29. Aqua sic modicè.

Sanguis Domini est sub specie Aquæ.

Q V Æ S T I O L X X V.

De conuersione panis & vini in Corpus & Sanguinem Christi.

In Octo Articulos diuisa.

ARTICVLVS I.

Vtrum in Eucharistia sit verè corpus Christi, an solum sicut in signo?

1. Hæreses quorundam Græcorum circa realem præsentiam Christi in Eucharistia. Notandum est, quosdam apud Græcos hanc veritatem de reali præsentia corporis Domini in Eucharistia negasse tempore S. Ignatii Martyris. Colligitur ex Theodoro dial. 3. vbi de quibusdam ait Ignatius; Eucharistiam & oblationes non admittunt, quod non consistatur Eucharistiam esse carnem saluatoris nostri IESV Christi: quæ verba adducit Theodoretus ex epist. Ignatii ad Smyrnenes, sed modò non inueniuntur. Verùm hæc hæresis fuit valdè obscura, & paucorum; nam alij Scriptores non meminerunt.

Post annum 700. quidam Iconomachi dicere

cœperunt, Christum esse in Eucharistia, vt in signo & imagine; & hanc esse vnicam Christi imaginem; vt refertur in Synodo VII. act. 7. tom. 3. in fine.

Apud Latinos primus Berengarius apertè hanc hæresim defendit, & propagauit circa annum Domini millesimum quinquagesimum: qui postquater errorem suum abiurasset, & bis violato iureiurando in eundem esset relapsus, tandè Catholicè mortuus putatur. Hunc secuti sunt hæretici dicti Henriciani, & Petro-Brusiani, & Albigenes, & Wicleff: & nostro tēpore Carolstadius, Zwinglius, & Caluinus cum suis, vt docet Bellarminus, & Sanderus fusè de visibili Monarchia. Hi omnes volunt Christi corpus nõ esse verè, & realiter in Eucharistia; sed tantum velut in signo. Caluinus tamen, vt aliquid huic mysterio videatur tribuere, docet; quòd etsi corpus Christi maneat in cælo, nec vnumquam realiter symbolis Sacramentalibus coniungatur; tamen illud corpus, eiusq; substantia à fidelibus ineffabili modo manducatur.

Hæreses quorundam Latinorū.

Mens & sensus aliorum hæreticorū an, & quomodo cum sensu Caluini conueniat.

ducatur. Verum hunc modum postea explicat solum per fidem, & apprehensionem. Vnde haec sententia nihil differt a sententia Berengarij, & praedictorum haereticorum, nisi praestigijs verborum, quibus simplicitati hominum imponit. Nemo enim haereticorum negat Christum a pijs percipi fide, dum sumuntur Symbola.

2. De fide est, Christum vere, realiter, & substantialiter esse in Eucharistia, Pro veritate Catholica sit haec propositio: Certa fide tenendum est, in Eucharistia Sacramento, post consecrationem, vere, realiter, & substantialiter esse Dominum nostrum IESVM Christum verum Deum & hominem. Ita Concilium Trid. sess. 13. cap. 1. & can. 1. Vbi nota: Concilium dicere Christi corpus, & ipsum Christum in Sacramento esse vere, quia non solum est ibi vt in figura, vel in signis, realiter; quia non solum per apprehensionem fidei; substantialiter, quia non solum per energiam, sed etiam eius substantia realiter coniungitur Symbolis Sacramentalibus. Vt autem haec Catholica veritas contra nostris temporis haereticos clare liqueat, eam ex Nouo Testamento, Concilij, Patribus Graecis & Latinis, Miraculis ac Congruentijs breuiter confirmabimus; eorumque argumenta dissoluemus.

Primò. Ex Nouo Testamento.

1. Probatur Ioannis, 6. Probatur itaque Primò haec veritas ex cap. 6. Ioannis v. 51. Panis quem ego dabo, Caro mea est pro seculi vita. Hunc locum etiam quidam Catholici expoluerunt de Christo manducando per fidem, quatenus credimus eius incarnationem; vt Gabriel, Caietanus, Ruardus, Hesselius, & Iansenius: tamen omnes Patres, & caeteri Catholici scriptores exponunt de carne Christi realiter sumenda in Eucharistia; vt Christus hic intelligatur promittere, quod in caena praestitit; vt eruditè ostendit Sanderus in libello, quem scripsit in hoc caput Ioannis.

Malè explicatur hic locus de manducatione per fidem, Probatur Primò, Quia Dominus ibi hortatur ad fidem, & promittit credentibus in se hunc panem: Operamini, inquit, cibum qui non perit, quem filius hominis dabit vobis; aperte distinguens inter haec: nam prius est credere, posterius est manducare panem, quem Christus dat: ergo manducare hunc panem, non est credere in Christum, sed supponit Christi fidem. Confirmatur: quia alioquin non diceret, panis quem ego dabo, in futuro; sed quem ego do, & dedi; nam omnibus temporibus se ipsum dedit fide manducandum.

Secundò. Quia hunc panem praefert Mannæ, quod Manna non praestet manducantibus vitam aeternam, hic autem panis eam praestet: ergo debent conuenire in manducatione, alioqui inepta esset comparatio.

Tertiò. Quia haec verba optime respondent verbis institutionis Eucharistiae. Hic enim dicitur, Panis, quem ego dabo, caro mea est, quam ego dabo pro seculi vita, vt habent Graeca: ibi dicitur, Accipite, & manducate, Hoc est enim corpus meum, quod pro vobis datur in remissionem peccatorum; manifestè hic exhibens, quod ibi promiserat.

Quartò. Ex murmure Iudaeorum, & Discipulorum, qui tamquam re insolentissima offendebantur: Litigabant Iudaei ad inuicem; Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum? & Discipuli; Durus est hic sermo. Vnde perspicuum est eos intellexisse Christum loqui de sua carne man-

ducanda. Tamen Christus non correxit illorum sententiam, sed iterum repetijt, Nisi manducaueritis carnem Filij hominis &c. Quod si nihil aliud voluisset dicere, quàm, Nisi credideritis in Filium hominis, quis dubitet, quin id explicuisset, & scandalo Discipulorum & Iudaeorum occurrisset?

Quintò. Ex illis verbis, Nisi manducaueritis carnem Filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Item, Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam aeternam. Item, Caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus. Haec repetitio varijs modis facta indicat aperte ipsum loqui de Eucharistia. Quorsum enim toties cum distinctione repeteret Carnem, & Sanguinem; cibum, & potum; manducare, & bibere; si nihil aliud vellet significare, quàm nos in ipsum credere debere?

Manifestum ergo est Dominum ibi promississe nobis suam carnem manducandam in modum cibi, & sanguinè bibendum in modum potus; quod promissum non aliter praestitit, quàm per Eucharistiam: ergo in Eucharistia est vere caro & sanguis Christi.

Neque huic expositioni repugnat D. Augustinus Tractatu 25. & 26. in Ioannem: solum enim intendit Christi corpus non manducari salubriter, nisi etiam fide manducetur, & in ipso permaneat; quamuis ipsum Sacramentum dentibus praematur, & sensibilibus sumatur. Interdum autem defleuit ad expositionem spiritalem: vt cum ait, Hunc cibum & hunc potum intelligi vult Societatem corporis, & membrorum suorum, quod est sancta Ecclesia &c. Alibi clarissime explicat suam sententiam de hoc loco Ioannis: nam lib. 3. de consensu Euang. cap. 1. Ioannes, inquit, de corpore, & sanguine Domini hoc loco, scilicet (in caena) nihil dixit; sed plane alibi multò vberius hinc Dominum locutum esse testatur: vbi Augustinus respicit ad hoc cap. 6. Ioannis: nam nullus est alius locus, qui huc possit pertinere. Lib. 2. contra Aduersarium legis & prophetarum cap. 9. Mediatorem Dei, & hominum, hominem Christum IESVM carnem suam manducandam, bibendumque sanguinem dantem, fidei corde & ore suscipimus: licet horribilius videatur humanam carnem manducare, quàm perimere; & humanum sanguinem potare, quàm fundere: & alibi saepe.

Probatur Secundò, Ex illis verbis: Hoc est enim Corpus meum. Hic est enim Sanguis meus. Calix Sanguinis mei. Quibus verbis Dominus affirmat, hoc, quod Apostolis tradebat, esse suum corpus, & esse suum sanguinè, vt patet Matt. 26. Marci 4. Luc. 22. & 1. ad Corint. 11. Vt autem non dubitemus de quo corpore vel sanguine loqueretur, addit, Quod pro vobis tradetur. Qui pro vobis effundetur.

Hic haeretici tam variè respondent, vt plura quam ducenta expositiones eorum in haec verba, Hoc est corpus meum, à Catholicis notatae sint. Praecipua, in qua Calvinistae conuincuntur, est; Corpus accipi pro figura corporis, quae olim etiam fuit Berengarij.

Sed contra: Primò, Quia corpus Christi in Scriptura numquam accipitur, nisi pro corpore eius naturali, vel mystico: nusquam autem pro figura corporis.

Secundò, Quia additur, Quod pro vobis datur. Qui pro vobis effunditur. Atqui figura corporis, & sanguinis non fuit pro nobis data, vel effusa, sed verum corpus, & verus sanguis: alioqui potuisset dicere

Quintò,

3. Augustinus enim locum locum Ioannis 6. agere de Carne Christi in Eucharistia.

4. Prob. ex ipsis Christi Verbis in institutione S. Eucharistiae.

Variæ haereticorum expositiones sup. Verba, hoc est Corpus meum.

Caluini & haereticorum expositio reuelatae Primò.

Secundò,

dicere de agno, Hoc est corpus meum, quod pro vobis datur.

5
Tertiò, Quia Luc. cap. 22. v. 20. dicit *calicem sanguinis effundi pro nobis*, vt patet ex verbis Græcis. Sed non est pro nobis effusum vinum, vel figura sanguinis, sed verus sanguis. Ergo *calix* significat calicem veri sanguinis. Hunc locum Caluinita, ne quidem in specie solvere possunt. Vnde dicunt textum esse corruptum; cum tamen omnia exemplaria sic habeant.

6
Quartò, Quia imago numquam solet appellari nomine rei significata; nisi quando supponitur notum, quòd sit imago, aut quòd aliquid significet. Atqui non erat notum Apostolis panem esse imaginem corporis Christi, nam tunc primò hæc significatio instituebatur; vnde ineptissime panis tunc fuisse appellatus corpus Christi: multoq; conuenientius dixisset de agno Paschali, *Hoc est Corpus meum*, & de baptismo; *Hic est Sanguis meus*: nam hæc iam antea corpus & sanguinem significabant.

7
Quintò, Nulla erat ratio vtendi tunc tam obscura & insolenti locutione, *Hoc est Corpus meum*, id est, *Hoc est figura Corporis mei*. Primò, quia instituebat nouum Sacrificium, & primarium Sacramentum nouæ legis; quæ sunt fundamenta nouæ Religionis: ac proinde claris, & proprijs verbis vti debebat, vt nulla esset ambiguitas: nam fundamenta debent esse certissima. Confirmatur, Quia etiam veteris legis Sacrificia & Sacramenta proprijs verbis instituta sunt; vt videre est Gen. 17. vbi instituitur Circumcisio. Exod. 12. vbi Agnus paschalis. Et in toto Leuitico, vbi tot sacrificia & expiationes; quibus tamen locis vix vquam occurrit vox figurata; vel certè est ita clara, vt propria significationi æquiualeat. Idem cernimus in institutione Baptismi, Matthæi vltimo, vbi omnia proprijs verbis explicantur. Secundò, Quia instituebat nouum testamentum. In testamentis autem non licet à verborum proprietate discedere. Non enim si testator leget tibi agrum, imagine agri contentus eris. Tertiò, Quia agebat cum folis Apostolis hominibus rudibus, quibus omnia clarè solebat exponere, vel obscurius dicta statim interpretari. Quartò, Quia illis & eorū successoribus præceptum dat, vt idem faciant in suam commemorationem: præcepta autè clara esse debent.

8
Sextò, Omnes, qui huius Sacramenti institutionem exposuerunt, scilicet Matth. Marcus, Lucas, Paulus, iisdem verbis vtuntur, *Hoc est Corpus meum*; nec quidquam in illis mutarunt, cum tamen in alijs rebus plerumq; soleant verbis discrepare, dum alij obscurius, alij clariùs idem dicunt: quod signum est, non esse alium verborum sensum, quàm eum, quem præ se ferunt: si enim aliud esset, incredibile est neminem illum explicuisse, cum diuersis locis, temporibus, & occasionebus scripserint.

9
Septimò, Quia nemo, præter Berengarium, & eius sectatores, locum istum tropicè intellexit: plurimi verò expressè docent non esse tropicè sed propriè accipiendum. Vide Synodum VII. a. 8. in fine. Et Damasc. lib. 4. de Fide cap. 14. Paschasium lib. de Corpore Domini c. 1. Theophilactum in cap. 26. Matthæi, & in cap. 6. Ioannis, & alios. Simili modo, & clariùs, possunt refutari alia hæreticorum expositiones; quas vide apud Sanderum lib. 7. De visibili Monarchia, circa annum Domini millesimum quingentesimum

quadragesimum nonum. Hæc enim verba sunt adeò clara, vt sua luce omnes alias interpretationes facile discutiant; vt etiam fatetur Melancthon. Pero enim ab hæreticis: Si Dominus voluisset dicere, id, quod tradebat, esse corpus suum, quibus verbis id clariùs, simplicius, & certius dicere potuerit, quam quibus dixit? Certè ne fingi quidem potest. Vnde etiam nusquam tam clarè & simpliciter, vel mysterium Trinitatis, vel Incarnationis explicuit.

Probatur Tertiò, Prioris ad Corinth. 10. v. 16. *Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est? Et panis quem frangimus, nonne communicatio corporis Christi est?* Primò, Hic Apostolus dicit *calicem benedici*; atq; benedictio est efficax, & res immutat, vt fusè docet D. Ambrosius. Secundò, dicit hunc *calicem benedictum*, esse *κοινωνίαν*, id est, *communicationem sanguinis Christi*: id est, in hoc calice esse id, quod fluxit à latere Christi; & nos huius fieri participes, intimeque cum eo coniungi; sicut per incarnationem realiter coniuncta sunt caro & Verbu. Sic Chrysol. hom. 24. in hunc locum. Tertiò, Ait *Panem frangi*, id est, offerri, immolari; nam in mysterio Eucharistiæ idem est *fractio*, quod *immolatio*; vt patet ex cap. 11. *Hoc est Corpus meum, quod pro vobis frangitur*. Atqui non immolamus panem triticeum, sed caelestem, scilicet Christum sub specie panis. Quartò, Dicit *hunc panem esse communicationem corporis Christi*; quia dum illum sumimus, realiter vnimur corpori Christi, & non solum per fidem & charitatem: vt eruditè ostendit Cyrill. Alexandrinus lib. 10. in Ioannem, cap. 13. ex hoc loco; & Irenæus lib. 5. contra hæreticos cap. 2.

Probatur Quartò, Ex cap. 11. v. 28. eiusdem epist. 1. ad Corinth. vbi Paulus monet, vt *seipfos probent*, id est, examinent, an non sint in aliquo peccato mortifero, & sic de pane illo edant; rationem subdit: *Qui enim manducat & bibit indignè, iudicium*, id est condemnationem sibi manducat, & bibit: quia non *dijudicat*, id est, discernit corpus Domini: & v. 27. *Reus erit corporis, & sanguinis Domini*. At si solum esset figura, sine dubio non esset opus puritate conscientiæ; sed sufficeret accedere cum aliqua reuerentia, qualis debetur figuræ; neque esset reus corporis, & sanguinis Domini. Confirmatur Primò, Quia, qui Agnum paschalem comedebant in peccato, non erant rei corporis Domini; nec iudicium sibi manducabant: sufficiebat enim puritas corporis, cum tamen esset expressissima figura corporis Domini. Confirmatur Secundò, Quia idèd *Reus est corporis & sanguinis Domini*, quia non *dijudicat corpus Domini*; id est, non discernit à reliquis cibis, sed ita sumit, ac si non esset corpus Domini: ergo est verè corpus Domini. Confirmatur Tertiò, Quia, qui indignè sumebant, sepe puniebantur morte vel morbo, vt Apostolus indicat, cum ait; *Idèd inter vos infirmi, & dormiunt multi*: ergo non erat ibi sola figura. Accedit, quòd omnes veteres hunc locum sic intellexerunt.

Secundò. Ex Concilijs.

Primò, Ex Concilio Nicæno I. quod fuit 318. Episcoporum, Anno Domini 325. vbi dicitur, in sacra mensa situm esse illum agnum, qui

Christi verba adeò clara, vt clariùs loqui non potuerit,

10
3. Prob. Ex Apostolo 1. Corinth. 10.

11
4. Prob. Ex eodè ibid. c. 11.

12

qui tollit peccata mundi, illumque incruentè à Sacerdotibus immolari; & nos ipsius pretiosum corpus & sanguinem verè sumere.

Secundò, Synodus VII. Oecumenica quæ est Nicæna I. I. 350. Episcoporum actione 6. tom. 3. docet Sacrificium nostrum non esse imaginem, aut similitudinem corporis Christi, sed ipsum corpus & sanguinem; contrariam sententiam vocat *abominandam, & extremam dementiam, traditioni Apostolorum, & omnium Patrum, & proprietati veritatisque verborum Christi, contrariam.* Celebrata est hæc Synodus Anno Domini 787.

Tertiò, Idem definitum est ex professo in Synodo Vercellensi sub Leone IX. Anno Christi 1050. vbi Berengarij, & Ioannis Scoti sententia damnata, cum scriptis.

Quartò, Idem definitur in Concil. Turonensi sub Victore II. Præsidente eius legato Hildebrando, qui postea Gregorius VII. fuit. Anno Christi 1055.

Quintò, In Concil. Romano 1113. Episcoporum sub Nicolao II. Anno Christi 1059. vbi Berengarius hæresim suam abiurauit, & professionem fidei edidit; quæ habetur de Consecratione. dist. 2. *Can. Ego Berengarius.*

Sextò, Cum Berengarius redisset ad perfidiã, coacta est Synodus Romana sub Gregorio VII. Anno Christi 1079. cui etiam Berengarius interfuit: & post acres disputationes, rursus conuictus hæresim abiurauit.

Septimò, Idem definitum in magno Concilio Lateranensi Oecumenico, Anno 1215. quadringentorum Episcoporum, & octingentorum aliorum Patrum sub Innocentio III. cap. 1. vbi dicitur *Christi Corpus, & Sanguis in Sacramento altaris sub speciebus panis, & vini veraciter contineri.*

Octauò, In Concilio Oecumenico Viennensi 300. & amplius Episcoporum sub Clemente V. Anno Christi 1311. vbi extat decretum de Festo Corporis Domini; & multa testimonia Patrum de reali corporis Christi presentia in Eucharistia. Vide Clementinam Vnicam de Reliquijs & veneratione Sanctorum.

Nonò, In Concilio Oecumenico Constantiensi 240. Episcoporum contra Hussitas, Anno Christi 1418. sess. 13. vbi agitur de Communionem sub vna specie.

Decimò, In Concilio Florentino, cui multi Græci cum suo Imperatore Ioanne Palæologo subscripserunt Anno 1439.

Vndecimò, & copiosissimè in Concilio Tridentino sess. 13. contra hæreses nostri temporis expressè cõgregato, Anno 1545. & absoluto, Anno 1563. Habemus igitur septem Concilia generalia, in quibus hæc veritas ex professo est definita, vt omittam Prouincialia plurima.

Tertiò. Ex Patribus.

13 **P** Robatur Tertiò, Ex testimonijs Patrum, qui singulis annorum centurijs extiterunt, quæ sunt innumerabilia. Nemo enim ferè Patrum est, qui non apertè asserat Christum in Eucharistia contineri. Vide illa apud Garecium. Nos breuiter ad aliquot capita, ea reuocabimus.

1. Ex modo sequendi Patrum.

Primum ergo caput sumitur ex modo loquendi Patrum. Nam multi expressè dicunt Eucharistiam non esse figuram Corporis Christi, sed ipsu

Corpus Christi. Ita Synodus Nicæna II. Act. 6. Damascenus lib. 4. de Fide c. 14. Theophilactus & Euthymius in cap. 26. Matthæi, & in cap. 6. Ioannis, & alibi. Paschasius lib. de Corpore Domini cap. 1. & lib. de Institutione sacrificij. Item Patres vocant Eucharistiam *Pretiosum Corpus, Tremenda Mysteria, Pretium nostrum, Pignus salutis, Sacrificium salutis æternæ, Sacramentorum Consummationem.* Ita Optatus Mileuitanus lib. 6. contra Parmenianum. Ephrem lib. de Natura Dei minime scrutanda. Chrysofomus hom. 51. in Matthæum. & 60. ad populum. D. Augustinus lib. 1. contra Creconium cap. 25. Dionysius Arceopagita lib. de Eccl. Hier. cap. 3. p. 1.

Secundum caput sumitur ex comparatione huius Sacramenti cum alijs rebus. Primò enim comparant Patres Eucharistiam cum Sacramentis veteribus, & dicunt illam differre à Manna, à Panibus propositionis, Agno paschali, & similibus, tamquam veritatem à figura, corpus ab umbra, re cælestem & diuinam à terrena, incorruptibilem à corruptibili. Ita Origenes hom. 7. in Numeros, & homil. 5. in diuersa loca Euangelij. Cyprianus sermone de cæna Domini. Ambrosius lib. de ijs qui mysterijs initiantur cap. 9. & lib. 4. de Sacramentis c. 3. 4. & 5. Chrysofomus hom. ad Neophytos. Secundò comparant illam cum vnione hypostatica & mysterio Incarnationis. Sicut enim Christus constat ex natura diuina & humana, ita & hoc Sacramentum ex Corpore Christi inuisibili: vt pulchrè Iustinus Martyr in Apologia secunda pro Christianis sub finem, his verbis: *Sicut Iesus per Verbum Dei incarnatus Carnem & Sanguinem habuit, sic tibus Eucharistia factus per verbum Dei, est Caro & Sanguis incarnati Iesu.* Ambrosius de ijs qui mysterijs initiantur cap. 9. Chrysofomus hom. 24. in priorem ad Corinthios. Damascenus lib. 4. de Fide c. 14. Remigius in cap. 10. prioris ad Corinth. Theodoretus dial. 2. Tertiò, Augustinus lib. 3. de Trinitate cap. 10. comparat Christum in Eucharistia cum Angelis in specie corporali apparentibus. Et Chrysof. hom. 24. in priorem ad Corinthios, Christum vt est in altari per Eucharistiam, comparat cum eodem Christo vt erat in præsepiti, & vt est in celo. Quartò, Patres comparant eos qui indignè accipiunt Eucharistiã cum ijs qui occiderunt Christum. Tertullianus lib. de Idololatria c. 7. *Proh scelus!* inquit, *semel Iudæi Christo manus intulerunt: isti quotidie Corpus eius laceffunt. O manus præcidenda!* Agit contra eos qui artifices idolorum ad Sacerdotium vel Diaconatû promouebat. Cyprianus serm. 5. de Lapsis. Basilius lib. de Baptismo c. 2.

Tertium caput sumitur ex mutatione panis. Nam Patres varijs modis indicant fieri realem mutationem. Primò, quia dicunt non remanere panem post consecrationem; vt Cyrillus Hierosolimitanus Catechesi 4. myltago. Ambrosius lib. 4. de Sacramentis cap. 3. 4. & 5. Gaudentius tract. 2. de Exodo. Chrysofomus hom. de Eucharistia in Encænys. Gregor. Nyssenus in orat. Catechet. cap. 37. Emissenus in serm. de Corpore Domini. Et Tertul. lib. 2. c. 5. ad vxorem, vbi ait; *Non sciet maritus quid secreto ante omnem cibum gustes? Et si sciueret, panem, non illum credit esse qui dicitur; id est, Christum.* Irenæus etiam lib. 4. cap. 34. dicit Eucharistiam post consecrationem non esse panem communem; constare ex duabus rebus terrena & celesti:

2. Ex comparatione Eucharistie cum alijs rebus.

3. Ex Mutatione panis in corpus Christi.

caelesti: adferre corporibus nostris immortalitatem: virtute eius cineres excitari, sicut granum virtute geniali. Secundò, Dicunt sensus falli in hoc mysterio. Cyrillus Catechesi 4. iam citatà. Chrysostomus suprà de Eucharistia, & hom. 83. in Matthæum. Tertiò, Dicunt panem ita mutari in carnem Christi verbis consecrationis, sicut olim Christo comedente panis mutabatur in eius carnem per nutritionem. Ita Gregorius Nyssenus oratione Catechet. c. 37. Damascenus lib. 4. c. 14. Theophilaetus in cap. 6. Ioannis. Quartò, Comparant Patres cum mutationibus realibus, aquæ in vinum, virgarum in serpentes, & similibus. Ita Ambrosius de ijs qui mysterijs initiantur cap. 9. Cyrillus Hierosolymitanus Catech. 4. Cyrillus Alexandrinus lib. 4. in Ioannem cap. 13. Augustinus lib. 3. de Trinit. cap. 4. Damascenus lib. 4. cap. 14. Quintò, Dicunt ad istam mutationem requiri omnipotentiam Dei. Ita Iulianus probat Christum esse filium Creatoris, & Creatorem per quem omnia nascuntur, quia eius verbo panis Eucharistizatus est Corpus eius. Irenæus lib. 4. c. 34. Cyprianus de cœna Domini. Hilarius lib. 8. de Trinit. Ambros. de ijs qui myst. initiantur c. 9. Nyssenus oratione Catech. &c. Gaudentius suprà tract. 2. Proclus lib. de Tradit. diuinæ Liturgiæ.

Quartum caput sumitur ex eo quod Patres in hoc Sacramento agnoscant altissimum mysteriũ. Primò, Nam dicunt non posse intelligi sine fide. S. Andreas Apostolus, vt habetur in vita eius. Ephrem lib. de natura Dei non scrutanda cap. 5. Gaudentius suprà, Augustinus Psal. 33. & tract. 26. in Ioan. Damascenus lib. 4. c. 14. Secundò, Sepè hortantur vt certò credamus, & nullo modo dubitemus de veritate huius mysterij. Cyrillus Hier. Catech. 4. mystag. Hilarius lib. 8. de Trinit. Ambrosius lib. 4. de Sacramentis cap. 5. Nazianzenus oratione 2. de Pascha. Epiphanius in Ancorato circa medium, Ephrem suprà. Chrysost. hom. 60. ad populum & 83. in Matth. Tertiò, Dicunt esse magnum miraculum superans captũ humanum. Ita Ephrem loco citato. Chrysostomus lib. 3. de Sacerdotio. Augustinus Psal. 33. in titulum Psal. Ferebatur in manibus suis. Gaudentius suprà. Hefichius lib. 2. in c. 8. Leuitici. Quartò, Interrogantes quomodo possit fieri, remittebant ad omnipotentiam Dei: vt Cyrillus Alex. lib. 4. in Ioan. c. 13. Theophil. inc. 26. Matthæi. Quintò, Non loquebantur de eo corã Ethnicis & Catechumenis nisi rectè, & illis verbis *Norunt fideles*, vt patet ex Tertul. lib. 2. ad vxorem. Origenes hom. 13. in Exodum, & 9. in Leuiticũ. Augustinus Psal. 39. Theodoret. Dialogo *Inconfusus*, qui est Secundus.

Quintum caput sumitur ex veneratione. Nam Primò, Adorabant Eucharistiam. Vide Cyrillum Hierosol. Catech. 5. mystag. Ambrosiũ lib. 3. de Spiritu sancto cap. 12. Nazianzenum de obitu S. Gorgoniæ fororis. Chrysostomum hom. 41. in 1. ad Corint. Augustinũ epist. 118. c. 3. & Psal. 98. Secundò, Eam inuocabant, & dicebant esse inuocandam. Ita Areopagita de Eccles. Hierarch. c. 3. p. 3. Origenes hom. 5. in variâ Euangelij loca. Nazianzenus oratione in obitum Gorgoniæ fororis. Chrysostomus oratione de S. Philogonio. Tertiò, Dicunt Angelos assistere propè altare dum peragitur Sacrificium. Ita Ambrosius lib. 1. in Lucam c. 1. Gregorius Papa lib. 4. Dial. c. 58. Chrysostomus hom. 61. ad Populum, qui etiam

addit Angelos inclinato capite assistere coram Eucharistia; & lib. 6. de Sacerdotio fuse. Quartò, Diligentissimè cauebant ne aliquid ex ea in terrã excideret. Ita Pius Papa apud Gratianũ de Consecrat. dist. 2. Can. *Qui per negligentiam*, qui etiam pœnam constituit. Tertullianus lib. de Corona. Origenes hom. 13. in Exodũ. Cyrillus Hierosol. Catech. 5. mystag. Quintò, Non mittebant videri ab infidelibus vel catechumenis. Dionysius de Eccles. Hierarch. c. 3. parte 2. & 3. Basilius lib. de Bapt. c. 2. Augustinus tract. 11. in Ioannem.

Sextum caput sumitur ex effectu quem tribuunt Eucharistie. Primò, Dicunt nobis per eam vniri Christum corporaliter. Hilarius lib. 8. de Trinitate, Nyssenus oratione Catechetica. Chrysostomus hom. 83. in Matth. & 60. ad populum. Cyrillus Hierosol. Catech. 4. mystag. Cyrillus Alexandrinus lib. 4. in Ioannem cap. 14. & 15. & lib. 10. in Ioannem c. 13. Secundò, Dicunt corpora nostra resurrectura, quia vniantur cum Christi corpore, ac ab eo vim quandam accipiunt qua reformentur ad immortalitatem. Irenæus lib. 4. cap. 34. Hilarius lib. 8. de Trinit. Optatus lib. 6. contra Parmenianum. Nyssenus oratione Catechetica c. 37. Chrysostomus hom. 51. in Matth. Cyrillus lib. 4. in Ioannem c. 14. & 15. Tertiò, Chrysostomus dicit Christũ donare se nobis per Eucharistiam, vt eum verè intra nos habeamus, quo modo nõ possunt se donare homines ijs quos amant. Quartò, Dicunt Christum nobis coniungi non solum per Fidem & Charitatem, sed etiam reipsã cum illum in Eucharistia percipimus. Ita Chrysostomus hom. 83. in Matthæum.

Quartò, Ex Miraculis & Congruentijs.

Plurima & præclarissima sunt miracula, quæ in varijs mundi partibus facta sunt circa eos, qui reuerenter vel irreuerenter Eucharistiam tractarunt, vel circa obsessos: quæ videre est apud Garetium, & apud Bredenbachium. Impossibile autem est mysterium aliquod fidei nostræ miraculis à Deo confirmari, & illud verum non esse. Vide Consultationem de fide & religione capessenda in Consideratione 4. ubi ex miraculis contra Nouatores ostenditur Ecclesia Catholica esse sola vera Dei Ecclesia.

Denique, Probat hęc veritas tribus Congruentijs, quas habet D. Thomas, quarum prima valde virgens est, quod nempe lex noua careret sacrificio. His adde duas Considerationes. Prior est: Si hoc mysterium negetur, multò magis negandũ esse mysteriũ Trinitatis, & Incarnationis. Primò, Quia hæc sunt multò difficiliora, & humana rationi magis incredibilia, quàm presentia corporis Christi in Eucharistia. Secundò, Quia nusquam in Scripturis tam apertè & diuine in ceteris expressum est mysterium Trinitatis, & Incarnationis, quàm presentia Corporis Christi in Eucharistia. Tertiò, Quia plurima loca, eaque difficillima ex Scripturis adferri possunt, quibus ista mysteria impugnetur: vt patet ex disputationibus Patrum antiquorum, præsertim Athanasij, & Cyrilli Alexandrini: pauca verò inveniuntur contra hoc mysterium, eaque soluta facilia. Vnde priora ista mysteria multis seculis oppugnata sunt, quando de Eucharistia nulla adhuc erat dubitatio. Quare quod Calvinista hoc negent, & non illa non est, quod ex Scripturis magis probari possint: sed quia ipsi non audent illa totius religionis Christiana: prima fundamenta statim iniectis mouere.

4. Ex altissimo mysterio.

5. Ex veneratione.

5. Ex effectu Eucharistie.

14

Aquæ hæc. gamysterium Trinitatis & Incarnationis, quàm Eucharistia.

mouere: postea tamen quando iam exercitati sunt in minoribus, idonei sunt ad audenda maiora. Vnde videmus eos ex Calvinistis passim fieri Arianos, & ex Arianis Atheos. Et sanè consequenter procedunt: Si enim hoc non est credendum, neque mysterium Trinitatis & Incarnationis est credendum: Si hæc non sunt credenda, nihil est credendum.

Ex absurdo.

Secunda Consideratio est: Incredibile est Deum, in re tanti momenti, vnde totus cultus Religionis Christianæ dependet (si enim Christus non est in Eucharistia, omnes sumus idololatræ) Ecclesiam suam, & omnes, qui sanctitate & doctrina illustres fuerunt, tot sæculis, post tot, tantasque discussiones permisisse decipi: & veritatem patefecisse hominibus superbis, periuris, hæreticis, impuris, quales fuere Berengarius, Wicleff, Swinghius, Calvinus &c. Hanc considerationem vide latius deductam in Consultatione de fide capessenda, in Consideratione 3. ubi ex sanctitate cultorum Religionis Catholica ostenditur eorum fides necessario vera esse. Et ibidem in consideratione 9. in 5. ratione conuincitur ex vita & moribus hæresiarchorum falsitas doctrina eorum.

Soluuntur obiectiones hæreticorum ex Scripturis.

15
1. Obiectio

Sed obijciunt hæretici ex Scripturis. Primò: Dominus accipiens panem dixit, *Hoc est Corpus meum*: ergo asseruit panem esse suum corpus: Sed hoc non potest esse verum, nisi per corpus intelligamus figuram corporis: ergo est figura. Confirmatur, Quia quod Dominus accepit, benedixit, & fregit, hoc dedit Discipulus: sed accepit, benedixit & fregit panem: ergo & dedit panem. Simile argumentum potest fieri de vino.

Solutio.

Respondeo Primò, Illud (*Hoc*) non designat panem: Primò, Quia alioqui deberet dicere, *Hic panis est corpus meum*: orationis enim continuatio id postulabat; *Accipiens panem, & benedicens fregit, dicens*; *Hic panis est corpus meum*. Cur ergo mutauit formam orationis, dicens, *Hoc est Corpus meum*, nisi quia reuera non designabat panem materialem? Deinde, Si pronomen (*Hoc*) designat panem, cur nemo Euangelistarum id explicuit, sicut in alijs etiam minutioribus facere solent, sed omnes isdem verbis vsi sunt, *Hoc est Corpus meum*? Tertio, Etiam si expressè dixisset Dominus, *Hic panis est Corpus meum*, oratio tamen non patitur, vt intelligamus panem terrenum, sed cælestem; Sicut Ioannis 6. cum ait, *Panis, quem ego dabo, Caro mea est*, non possumus intelligere de pane terreno, sed de cibo cælesti, qui est eius Caro: nam tropus est in nomine panis, non in nomine carnis. Quare euidentis est non designari panem terrenum. Vnde

Quid designet *Hoc*, cum dicit Dominus, *Hoc est Corpus meum*.

Respondeo Secundò, Designari id, quod Christus Dominus tradebat: *Hoc*, id est, *id quod vobis trado, seu substantia sub his speciebus in termino orationis contenta*: nam ad illum terminum respicitur. Et Ratio est, Quia illa oratio est practica seu operatoria eius, quod significat: vnde non supponit suum significatum, sed facit illud. Quare non designatur aliqua substantia, quæ sit quando pronuntiat, sed quæ sit in instanti terminatio totius orationis consecratoria.

Dices Primò, Pronomen *Hoc* designat aliquid, dum pronuntiat: sed tunc non est nisi panis: ergo designat panem.

Respondeo, Designat aliquid dum pronuntiat; sed hoc non est, dum pronuntiat; sed mox erit sub speciebus sensibilibus. Ad hoc enim satis est, vt nunc aliquid sensibile sit, quod vertetur in illud, & cuius loco illud substituetur: ratione enim huius, potest designare id, quod nondum est. Neque id mirum est, sed necessarium in oratione practica, quæ facit suum significatum. Quod explicatur à simili. Si Dominus in nuptijs, acceptis hydrijs aquæ, dixisset, *Hoc est vinum*, ea mente, vt istis verbis conuerteret aquam in vinum; pronomen *Hoc* non designasset aquam; sed illud, in quod aqua vertitur, quod continetur in hydrijs in termino orationis: nam ad illud instans, & pronomen *hoc*, & verbum est, referuntur. Simili modo, si accepto limo cum faceret hominem, pari intentione dixisset, *Hic est homo*: &, accepta cocta, dixisset, *Hæc est mulier*, non designaretur nisi id, in quod fit conuersio; nempe substantia, quæ est in termino orationis.

Oratio practica facit suum significatum.

Dices Secundò, In vltimo instanti verborum, nihil est sub speciebus, nisi Corpus Christi ex sententia Catholicorum: ergo si pronomen *Hoc* demonstrat id, quod continetur sub speciebus in fine verborum, designat Corpus Christi; & sic sensus erit, *Corpus meum est corpus meum*.

Respondeo, Negando Sequelam: Quia designat contentum sub speciebus, vt abstrahit à Corpore Christi, & ab alia quauis substantia particulari seu determinata. Nam verba sunt nota rerum, vt animo concipiuntur. Potest autem contentum sub speciebus ita concipi: tamen sic conceptum est designabile ratione specierum designabilium. Potest etiam dici designari corpus, quatenus abstrahit à Corpore Christi, & quouis alio determinato.

Dices Tertio, Prius res debet esse, quam pronuntietur esse: sed Corpus Christi non est in Eucharistia prius tempore vel natura, quam dicatur esse: ergo falsum est *Hoc est Corpus meum*, nisi corpus accipiatur pro corporis figura.

Respondeo, Dupliciter res potest pronuntiarum esse. Primò, Speculatiuè: & sic prius natura debet esse, quam dicatur esse; quia oratio speculatiua præsupponit suum significatum. Secundò Practicè, Ita vt illa oratio sit causa rei per ipsam significatæ: & sic res est posterior natura, quam oratio pronuntiat; vt patet in oratione imperatiua, *Fiat lux; Surge, & ambula*; & in alia quauis practica oratione; vt, *Hic ager est tuus*, si tibi hac oratione agrum donem.

Quomodo, & an prius sit rem esse, quam dici esse.

Dices Quarto, Si est oratio practica, debet potius dici, *Hoc fiat corpus meum*; sicuti, *Fiat lux*.

Respondeo Negando Consequentiam: Nam etiam aliàs Dominus vsus est modo indicatiuo in oratione imperatoria; vt Ioannis 4. *Vade, filius tuus viuit, & alibi, Dimittantur tibi peccata tua*. Ratio est, Quia hæc oratio, *Hoc est enim Corpus meum*; simul explicabat causam, cur deberent illud comedere. At non rectè dixisset, *Accipite & comedite*; hoc enim fiat corpus meum. Secundò, Quia hæc oratio non solum debebat esse efficax; sed etiam significatiua eius, quod efficit: efficit autem, vt Corpus Christi sit ibi permanenter: vnde hoc aliquo modo debebat significare; quod optimè fit per verbum est.

An Dominus debuerit dicere imperatiuè *Hoc fiat Corpus meum*.

Obijciunt

16
1. Obiectio
Obijciunt Secundo, Hæc oratio Hoc est Corpus meum, est Sacramentalis: ergo significat Corpus Christi ibi esse Sacramentaliter, seu significatiue tantum.

Solutio.
Respondeo, Si per orationem Sacramentalem intelligas eam, quæ solum habeat sensum metaphoricum & figuratiuum, vt hæc oratio septem boues, sunt septem anni, Genes. 41. v. 26. Septem capita, sunt septem montes, Apoc. 17. v. 9. Semen est Verbum Dei, Lucæ 13. v. 12; sic nego hæc orationem esse sacramentalem: de hoc enim est controuersia. Si autem intelligas eam; qua instituitur & perficitur sacramentum, id est, signum sensibile efficac gratiæ; sic admitto esse sacramentalem. Sed non ideo necesse est, vt habeat sensum figuratiuum vt patet in ista, Ego te Baptizo &c. Imò requiritur, vt sit propria, & clara; vt patet ex supra dictis: sicut etiam verba sacramentalia, quibus vetera Sacramenta sunt instituta, clara sunt.

17
3. Obiectio
Obijciunt Tertio, In alijs multis Scripturæ locis, Est, accipitur pro significat; vel saltem attributum accipitur figuratiue: ergo &c.

Antecedens patet Exod. 12. Agnus est Pascha; id est, transitus, quia significat transitum. Prioris ad Cor. 10. v. 4. Petra erat Christus, & v. 16. Panis est communicatio corporis Christi. 1. Cor. 11. v. 25; Hic calix nouum Testamentum est in meo sanguine; vbi duplex est tropus: nam calix accipitur pro re contenta, & testamentum pro signo testamenti.

Solutio.
Respondeo Primo, Etsi in quibusdam locis inueniatur tropus, non tamen inde sequitur etiam hic, Hoc est Corpus meum, esse tropum, ob rationes supra dictas: seruanda enim semper est proprietates verborum, nisi quando rei absurditas aliud cogit.

Respondeo Secundo, Numquam verbum, est, accipitur pro significat: quia est simplicissima nota connexionis attributi & subiecti, & ideo nullum admittit tropum.

Verbum Est
namquam
accipit pro
Significat
exemplis
ostenditur,
Quod ad exempla illa attinet: Agnus, est Pascha, seu Pascha proprie; sicut & dies Festus dicitur Pascha; nomine deriuato à transitu Domini. Dies enim dicitur Pascha, quia in eo celebratur memoria transitus Domini. Agnus autem dicitur Pascha, quia est hostia paschalis; vt patet Lucæ 22. Necessè erat occidi Pascha. Vnde verbum est, accipitur proprie. Sic Petra erat Christus, id est, spiritualis petra, quæ Iudæis necessaria præbebat, verè & proprie erat Christus: hæc enim Iudæos comitabatur; non autem rupes illa immobilis: vnde est, accipitur proprie.

Agnus.
Petra,
Panis,
Similiter, Panis est communicatio corporis Christi, non est sensus, Panis significat communicationem corporis Christi: sed sensus est, Panis, quem frangimus, id est, immolamus, & distribuimus fidelibus, est communicatio corporis Christi: nempe, quia ille panis proprie est corpus Christi, & per illum realiter corpori Christi vnimur. Quare, est; accipitur proprie; sed panis, accipitur pro pane cælesti: quod satis indicatur, cum dicitur, Quem frangimus, id est, immolamus; hoc enim ibi significat frangere; vt patet cum ait, Hæc est Corpus meum, quod pro vobis frangitur, 1. ad Corinth. 11. id est, offertur Deo Mystica fractione. Confirmatur: Quia Corpus Christi in cruce fractum non fuit: vt patet ex illa prophetia Exod. 12. Os non comminuetis ex eo: ergo fractum fuit in cena, vbi Christi corpus pro

In cena
eodem modo
Christi
Corpus
fractum,
Discipulis immolatum fuit interueniente mystica fractione, non qua in se, sed ratione specierum frangeretur.

In illo autem testimonio, Hic est Calix noui Testamenti, concedi potest in voce Calicis esse tropum, etsi quidam negent: non enim vult Dominus dicere, hoc vasculum seu poculum esse nouum testamentum; sed rem in poculo contentam. Verum hic tropus est æquè clarus, atque propria locutio. Deinde, satis ibidem explicatur, dum Dominus ait, Accipite & bibite; hic calix est nouum Testamentum; non enim bibitur calix; sed quod calice continetur. Item, cum ait, qui pro vobis effunditur: atqui non effunditur ipsum vasculum, sed liquor qui in eo est. Denique, Lucas & Paulus dicunt, Hic est calix nouum Testamentum in meo sanguine: Matthæus verò & Marcus dicunt, Hic est Sanguis meus noui Testamenti, satis explicantes quid nomine Calicis debeat intelligi. Credibile tamen est Dominum dixisse ea verba, quæ Matthæus habet, qui institutioni Eucharistiæ interfuit, & à quo Marcus accepit, qui ferè contraxit Matthæum; Lucas verò & Paulus, qui non interfuerunt, verbis æquiualentibus vsi sunt.

Tropus autem, quem in voce Corporis hæretici fingunt, est insolentissimus & obscurissimus. Nusquam enim in vniuersa Scriptura talis tropus inuenitur: nec in vulgari modo loquendi, nec vltquam insinuat eam voce aliquem tropum contineri, sicut insinuat de Calice.

In voce autem Testamentum, nullus est tropus. Vox enim Testamentum siue διαθήκη, accipitur dupliciter in Scripturis, sicut & in rebus humanis.

Primo, Pro voluntate testatoris, qua de hereditate disponit; siue ea voluntas sit absoluta, siue conditionata. Iuxta hunc modum in Scripturis vocatur Pactum, Fœdus, & Promissio; Exod. 22. Hic est sanguis fœderis, id est, testamentum, vt citat Apostolus ad Hebræos 9. Et sensus est, Hic est sanguis, quo sanctificatur pactum, & promissio diuina de terra promissionis, si mandata eius custodieritis. Sic Genes. 17. Circumcisio dicitur signum fœderis seu testamenti. Ieremiæ cap. 31. distinguuntur duo testamenta, Nouum & Vetus.

Secundo, Accipitur pro instrumento authentico, quo voluntas testatoris continetur, & ius ad hereditatem acquiritur: iuxta quem modum Circumcisio dicitur testamentum. Ecclesiast. 44. In carne eius stare fecit testamentum: & Genes. 17. Erit pactum meum in carne vestra. Quia videlicet per circumcisionem dabatur illi populo ius ad terram promissionis. Vnde etiam Sacramenta legis nouæ rectè dicuntur testamenta Christi, quia sunt veluti instrumenta authentica continentia diuinam promissionem, nobisque ius ad cælestem hereditatem tribuentia: sed potissimum Eucharistia, quia continet Sanguinem Domini pro nobis effusum; & clarè huius Sanguinis effusionem representat, vnde nouum testamentum suam vim habet. Itaque Calix consecratus rectè finè & proprie dicitur testamentum, accipiendo testamentum secundo modo; quia continet diuinam promissionem, eamque nobis applicat, ius tribuens ad cælestem hereditatem, veluti instrumentum quoddam authenticum.

18
Testamentum
18
Testamenti
duplex accipitur.
18
Testamenti
duplex accipitur.
Quomodo
Calix proprie sit & dicatur Testamentum.

Concilia-
tur Mat-
thaeus cum
Luca &
Paulo,

Dices, Si Sanguis Christi in Eucharistia est nouum Testamentum, quomodo ergo Matthaeus dicit *Hic est sanguis meus noui Testamenti*?

Respondeo, Matthaeus accipit Testamentum primo modo, scilicet pro diuina promissione caelestis hereditatis; nam sanguine Christi sancitur, & firmatur diuina promissio. Cum autem Lucas & Paulus dicunt, *Hic est calix nouum Testamentum*, accipiunt Testamentum secundo modo, pro instrumento authentico, quo applicatur diuina promissio. Eodem modo Genes. 17. Circumcisio vocatur *sedes seu testamentum*, accipiendo Testamentum secundo modo: nam est veluti instrumentum continens, & applicans diuinam promissionem. Vocatur etiam *Signum testamenti*, accipiendo Testamentum primo modo. Hinc patet idem valere; *Hic est Sanguis meus noui Testamenti*, & *Hic est calix nouum Testamentum in meo Sanguine*.

19
4. Obiectio
ex Ioan. 6.

Obijciunt Quarto, Ioannis 6. v. 63. *Spiritus est, qui uiuificat, caro non prodest quidquam*: ergo Dominus ibi non loquitur de manducanda sua carne. Imò Caro Christi non erit in Eucharistia; nam Eucharistia prodest.

Solutio

Respondeo, Certum est Carnem Christi, quatenus est vnita Diuinitati, plurimum prodesse: nam pretium redemptionis nostrae in ea consistit: adeo ut Apostolus ad Colossenses 1. dicat *Nos reconciliatos Deo per Carnem Christi*. Itaque cum Caro Christi, etiam in Eucharistia sit vnita diuinitati, non potest non plurimum prodesse. Verus ergo sensus illorum verborum est, Carnem nihil prodesse per se, & sine diuinitate; quomodo ab ipsis concipiebatur, cum putarent nudam, & crudam carnem deorandam; tamen cum diuinitate plurimum prodesse, quia sic est spiritus & vita: *Verba*, inquit, *qua locutus sum vobis*, id est, res, de qua sum locutus, est spiritus, id est, non est nuda caro humana; sed est plena spiritu seu diuinitate, quae illi est substantialiter vnita: more enim Hebraeo, id quod aliquo plenum est, eius nomen accipit: Et *vita*, id est, habens vim viuificandi. Ita exponunt hunc locum Tertullianus, Athanasius, Augustinus, Cyrillus Alexand. & Damascenus: ut videre est apud Toletum in Ioannem hoc loco.

20
5. Obiectio
ex 1. Cor.
10.

Obijciunt Quinto, 1. ad Corint. 10. v. 1. *Patres nostri eandem escam spiritalem manducauerunt, & eundem potum spiritalem biberunt*: sed illi non sumpturunt corpus, & sanguinem, nisi fide: ergo nec nos.

Solutio.

Respondeo, Non est sensus, illos eandem escam spiritalem nobiscum comedisse, sed eandem inter se: sicut omnes Interpretes Graeci, & plerique Latini explicant: omnes enim comederunt Manna, & biberunt aquam de petra. Dicitur autem Manna, *esta spiritalis*, quia erat esca significatiua seu mystica; significabat enim Eucharistiam: reipsa tamen non erat esca caelestis, sicut Eucharistia, sed terrenus cibus corpori dumtaxat utilis, ut patet Ioannis 6. Dices; Augustinus Tract. 26. in Ioan.

Mens S.
Augustini

& alibi, dicit nos, & Iudaeos eandem escam manducasse. Respondeo, Solum vult dicere, illam escam fuisse eandem cum nostra significatione, non re, & virtute: nam idem significabant illa vetera Sacramenta, quod nostra: verum non idem continebant. Aduerte tamen, hanc expositionem Augustini non esse conuenientem textui; unde aliorum esse praefendam.

Soluuntur obiectiones ex Patribus.

Alterum genus argumentorum est ex Patribus, qui ante exortas hereses de hoc mysterio securius loquebantur. Vnde haeretici adferunt quaedam obscuriora, vel alio tendentia, cum tamen iidem Patres habeant alia loca clarissima, quibus veritatem praesentiae corporis Christi explicent. Primo, Tertull. lib. 3. contra Marcionem c. 19. *Sic Deus in Euangelio quoque vestro reuelauit, panem Corpus suum appellans, ut & hinc iam eum intelligas corpus sui figuram pani dedisse, cuius retro, id est, olim, corpus in panem Propheta figurauit, ipso Domino hoc Sacramentum postea interpretatur.*

Respondeo, Iste locus probat Christi Corpus esse verè praesens in Eucharistia, ut etiam fatentur Magdeburgenses teste Pamelio. Docet enim Tertullianus *illum panem*, de quo dicitur apud Ieremiam cap. 11. v. 19. *Mittamus lignum in panem eius, esse corpus Christi; & Christum, ut hanc figuram & hoc vaticinium impleat, vocasse in Euangelio corpus suum, panem: Ioannis 6.* Vnde manifestè sequitur, illum panem, quem Christum vocauit corpus suum, fuisse verè corpus eius; non autem fuisse amplius panem terrenum, quia Iudaei non miserunt lignum, id est, crucem, in panem terrenum, sed in corpus Christi, quod est panis vita in Eucharistia. Quod autem sequitur in Tertulliano *Ut & hinc iam eum intelligas &c.* Sensus est, *Ut hinc intelligas Christum in veteri Testamento voluisse, ut panis esset figura corporis postea assumendi, cum Propheta ipse corpus per panem figuratè expresserit, ipso Domino hoc Sacramentum, id est, occultam hanc significationem postea interpretaturo, nempe cum Ioannis 6. vocauit Corpus suum, panem: & cum in caena panem tenens manibus, dixit, Hoc est corpus meum.*

Alter locus est lib. 4. contra Marcionem c. 40. *Acceptum panem, & distributum Discipulis, corpus suum illum fecit, hoc est corpus meum dicendo, id est, figura corporis mei; figura autem non fuisset, nisi veritatis esset corpus.* Respondeo, hic locus etiam est pro nobis, ut optime offendit Pamelius, & patet ex verbis prioribus, quae manifestè pro nobis sunt. Illud autem, *id est, figura corporis mei*, non est explicatio nominis Corpus, sed pronomini Hoc: Sensus enim est; acceptum panem, corpus suum fecit, dicendo Hoc; id est, panis, qui olim erat figura corporis mei, nunc est Corpus meum: vbi pronomem Hoc demonstrat panem, non qui manet, sed qui mutatur; seu contentum sub speciebus panis; quod sub principio verborum est panis, in fine verborum est Corpus Christi. Vide sequentia verba, quibus hic sensus planè conuincitur. Sic paulò infra ait, *Nunc sanguinem suum in vino consecrauit, qui tunc, scilicet in lege veteri, eum in vino figurauit.*

Simili modo loquitur Ambrosius lib. 4. de Sacramento, cap. 5. *Dicit, inquit, Sacerdos; fac nobis hanc oblationem adscriptam, rationabilem, acceptabilem, quod est figura corporis, & sanguinis Domini nostri Iesu Christi: loquitur namque de pane & vino: infra enim se satis explicat.*

Obijciunt Secundo, ex Augustino; Primo, Epist. 23. ad Bonifacium: *Si Sacramenta quandam similitudinem earum rerum, quarum sunt Sacramenta, non haberent, Sacramenta non essent. Ex hac autem similitudine plerumque etiam ipsarum rerum nomina accipiunt.* Sicut ergo secundum quemdam modum Sacramentum Corporis Christi, Corpus est Christi, Sacramentum san-

21
Primus
locus ex
Tertull.

Pro nobis
facit

Secundus
locus ex
Tertull.
etiam nobis
fauet.

Ambrosius
explicatur.

22
Tertius
locus ex
Augustino.

tum Sanguinis Christi, Sanguis Christi: ita Sacramentum fidei, fides est.

Soluitur.

Respondeo; D. Augustinum loqui de speciebus Sacramentalibus, quæ dicuntur Sacramentum Corporis & Sanguinis Christi; quia sunt signa sensibilia representantia Corpus & Sanguinem eius. Dicuntur quodammodo Corpus Christi; quia signum potest appellari nomine rei signate: hoc modo, inquit Augustinus, Sacramentum fidei, est quodammodo fides, quia fidem præsentem significat: quibus verbis hæc veritas potius confirmatur, quam oppugnetur, vt rectè ostendit Paschasius in epist. de Corpore & Sanguine Domini; nam sicut Baptismus in paruulis dicitur Fides, quia significat fidem in illis præsentem, licet aliter, quam in adultis, credunt enim solum habitualiter; ita species Sacramentales significant Corpus Christi præsens, licet alium modum hic habeat, quam in celo.

Quartus locus ex eodem Augustino.

Alter locus est ex lib. contra Adimantium c. 12. vbi tractans illud Deuteronomij 12. vers. 23. Sanguis enim eorum pro anima est, dicit signum ibi nomine signati appellari; & addit, Non dubitauit Dominus dicere, hoc est Corpus meum; cum signum daret corporis sui.

Quomodo Sacramentum sit signum Christi.

Respondeo, Certum est, illud visibile, quod Dominus dabat discipulis, fuisse signum Corporis Christi, non absentis (vt hæretici volunt) sed præsentis, quod fatentur omnes Catholici; sicut sanguis est signum animæ intra latentis, vt ibidem ait Augustinus, & ideo sanguis dicitur anima, quia est signum animæ præsentis. Pari modo Sacramentum Corporis Christi, id est, species visibiles, vocantur Corpus Christi, quia continent illud. Sic Columba, quæ Matthæi 3. apparuit in baptismo Christi, est signum Spiritus S. non absentis, sed præsentis, & Lingua ignea, quæ descendit super Apostolos Act. 2.

33 Quintus locus ex eodem Augustino.

Tertio, Ex Commentario in Psal. 3. Christus, inquit, adhibuit Iudam ad conuiniuum, in quo corporis sui figuram discipulis commendauit.

Christus in Eucharistia est signum sui ipsius, & quomodo.

Respondeo, Loquitur de figura corporis, vt in cruce suspensi: Christus enim in Eucharistia est figura sui ipsius, vt in cruce suspensi: nam seipsum offerendo in cæna sub specie panis & vini, voluit representare oblationem sui ipsius, quam facturus erat in cruce; quæ representatio quotidie repetitur. Quam autem apertè Augustinus hanc veritatem doceat, patet ex Concione in Psal. 33. & lib. 12. contra Faustum cap. 10. & 20. & lib. 2. de Peccatorum meritis c. 26. Idem de Tertulliano ostendit Pamelius allatis septem alijs locis eiusdem Auctoris.

Soluantur obiectiones ex Ratione.

24 An implicet, idem corpus esse in diuersis locis.

Tertium genus argumentorū est ex Ratione. Præcipua ratio est, quia videtur implicare contradictionem, vt idem corpus sit in diuersis locis simul.

Probatum Primò, Quia si sit vnum, est in se indiuisum; si est in diuersis locis, est à se diuisum & distractum; quod implicat.

Secundò, Quia idem potest sibi ipsi esse extus, & sinister; autè, & retro, sursum, & deorsum. Item simul moueri, & quiescere, accedere & recedere.

Tertio, Idem potest summe frigeri simul, & calefere, ianare & saturari; sanum esse & agro-

tare; viuere & mori; quæ omnia videntur apertam inuoluere repugnantiam.

Quartò, Idem homo posset efficere integrum exercitum. Ponatur enim in decem millibus locorum, & coeat in vnum campum, erit exercitus. Vna lux poterit totum mundum illustrare. Vnus mulus poterit omnia onera ferre.

Respondeo cum D. Augustino lib. 22. de Ciuit. c. 11. agente contra Platonicos: Ecce qualibus argumentis omnipotentia Dei humana contradicit infirmitas, quem possidet vanitas! quasi verò mens humana, quæ infimam in intelligendo vim obtinet, omnia comprehendere possit, quæ diuina potentia moliri. Et quasi non sint alia multa certissimè fide credenda, quæ tamen non minùs videantur impossibilia.

Curiosa inquisitio excluditur à Dno Augustino.

Dicendum igitur, Nullam inuoluere contradictionem vt vnum corpus sit in duobus locis; ac proinde id Deo esse perfacile. Hac de re vide lib. 12. de Perfectionibus diuinis c. 16. num. 129. vbi ex professo materia hæc tractatur.

25 Non implicat idem corpus esse in diuersis locis.

Probatum Primò, Quia rem spiritale esse totam in duobus locis, non repugnat. Anima enim rationalis est tota in oculo, & tota in pede; & præsentia vniouque, quam habet in pede, differt ab vnione, & præsentia, quæ habet in oculo; etsi ipsa à seipsa non differat, nec distet. Angelus etiam est totus in singulis partibus spatij, quod occupat: ergo hoc non repugnat rei corporali. Antecedens conceditur ab omnibus.

Consequencia probatur, Quia ratio, cur potissimum res aliqua nõ videatur posse esse in duobus locis, est; quia non potest à seipsa diuelli; alioquin essent duo. Sed hoc non obstat; nam ea, quæ sunt maximè vnum, & simplicissima, possunt esse in diuersis locis: imò eorum natura hoc postulat; vt patet in rebus spiritualibus: ergo esse in duobus locis nõ repugnat rebus corporalibus.

26

Dices, Angelus non potest esse in duobus locis discontinuis, sed solum in continuis efficientibus vnum integrum locum, Anima etiam non potest esse in partibus à toto separatis, sed solum cõiunctis efficientibus vnū corpus; ac proinde hæc nõ censetur esse in duobus locis, sed solum in vno.

Replicat ex natura Angelica.

Respondeo, Etsi fortè natura viribus fieri nequeat; vt Angelus existat in duobus locis non continuis; tamen certū est, Deum id posse efficere. Cur enim non possit subtrahere præsentiam Angeli, quam habet ad locum medium, conseruatâ eiusdem præsentia in locis extremis? nam quidam existimant ipsum Angelum hoc posse. Sic quoque dubium nõ est, quin Deus possit conseruare animam in membrò abscisso; & tunc anima erit tota in diuersis & separatis locis; & nõ in medio: quomodo quidam in S. Dionysio accidisse putant. Adde parum referre ad præsentem questionem, sintne loca illa continua, an non: quando constat eandem rem omnino totâ posse esse in hoc spatio, & simul in alio ab hoc distincto; & tamen non differre, nec distare à seipsa.

Soluitur.

Quomodo per Deum vna res erit in diuersis locis discontinuis.

Probatum Secundò, Nullam implicat contradictionem; vt vna natura sit in tribus personis re distinctis; vt patet in mysterio Trinitatis. Cur ergo implicet, vt vnum corpus sit in distinctis locis; præsentia cum illud sit longè admirabilius? nam vna natura sic est in tribus personis re distinctis, vt ipsa singulis perfectè identificeatur; corpus autem, quod est in duobus locis, semper manet ab ipsis

Probatum idem corpus posse esse in diuersis locis ex mysterio SS. Trinitatis.

ab ipsis locis distinctum. Quod si vna natura non distrahitur à seipsa, neque vilo modo diuiditur, dum distinctis personis identificatur; multò minus vnum corpus à se diuidetur, dum diuersis locis solum extrinsecè iungitur. Dices, Hoc conuenit diuinæ naturæ ratione suæ infinitatis. Respondeo, Quod identificetur diuersis personis, habet quidem ex sua infinitate: Sed corpus etiam suam quandam infinitatem habet, vt Dei omnipotentia subiaceret, ratione cuius potest in diuersis locis collocari.

Probatur Tertio, Non repugnat eandem hypostasim terminare substantialiter diuersissimas naturas, ita vt diuersa naturæ substantialiter de ipsa prædicentur: ergo neque repugnat, vt idem corpus extrinsecè iungatur diuersis locis: quia vnio hypostasis cum natura est substantialis, & intima; vnio autem corporis cum locis est accidentalis, & externa. Adde, quòd illa hypostasis sic terminet, & sustentet naturam humanam, vt tamen diuinitas per se nullo modo humanam naturam terminet; cum tamen diuinitas omnino identificetur: quod mysterium sine dubio est difficilissimum.

Probatur Quarto, Duo corpora possunt esse in eodem loco sese vicissim penetrando, vt communiter docent Patres, & Doctores. Et patet in natiuitate, & resurrectione Domini, in ingressu eius ad Discipulos ianuis clausis, in ascensu ad cælos: eritque hoc familiare post resurrectionem omnibus Sanctis. Cur è contrario vnum corpus non possit esse in duobus locis? Sicut enim hic vnum corpus videtur distrahi in duo, ita ibi duo corpora videntur coalescere in vnum: certum tamen est, non fieri vnum; quidquid aliqui Thomistæ dixerint. Non enim hoc sit illud, etiâ si simul sint; nec differentias suas indiuiduas amittunt: imò præsentia illorum intima distincta manent, & proprium cuiusque vbi. Sic etiam certum esse debet vnum non fieri duo, etiam si sit in duobus locis.

Probatur Quinto Exemplis. Certum enim est, Christum, postquam ascendit in cælum, non descendurum vsque in diem Iudicij. Patet ex illo Actorum 3. v. 21. *Quem oportet quidem cælum suscipere, & usque in tempora restitutionis omnium.* Et ex D. Augustino in Plal. 54. vbi ait, *Donec sæculum finiatur, sussumus Dominus;* & tamen apparuit Paulo in terris, Actor. 9. vbi Paulus loquitur cum illo, tamquam omnino præsentem, illumque videt coram, & audit vocem eius, vt patet ex cap. 22. Actor. ergo Christus: tunc simul erat in cælo, & propè terras: Apparuit etiam B. Petro Romæ, teste Hegesippo lib. 3. de Excidio vrbis Hierosolymitanæ; & Athanasio in Apologia pro sua fuga; & Ambrosio Oratione contra Auxentium. Apparuit etiam S. Antonio teste Athanasio in vita eius; ita vt ad præsentiam Christi, demones diffugerint, & plagæ Antonij curate sint. Denique & alijs innumeris apparuit, vt facillè ex probatissimis Actoribus doceri potest. Et confirmatur ex D. Augustino lib. de Cura pro mortuis agenda cap. 17. vbi refert quandam historiam de quodam Iohanne Monacho, qui apparuit alteri longè posito, in fomnis; cum tamen ipse ex suo Monasterio non discessisset. Hic dubitat Augustinus, an spiritus eius reuera ibi apparuerit, an non. Quære conserbat id fieri posse: ait enim; *Si ipse interfuisset som-*

niant, mirabili gratia id potuit, non natura; Dei munere, non propria facultate.

Ex his etiam patet, Falsam esse sententiã quorundam, qui existimant posse quidem vnum corpus esse in duobus locis indiuisibiliter, sed non extensiuè, seu circumscriptiuè; quam videtur tenere D. Thomas hic ad 3. & 4. & Henricus à Gandauo Quotl. 9. q. 32. Durandus & Capreolus d. 10. & alij quidam Thomistæ. Iisdem enim argumentis vtrumque probari potest: imò magis mirabile est, vnum corpus esse in vno loco diuisibiliter, & in altero indiuisibiliter, quàm in duobus diuisibiliter, vt rectè docet Gabriel in Canonem, lectioe 46. & Scotus dist. 10. quæst. 2. ibi enim sunt duo miracula, hic vnum solum. Et sane vbicumque potest Deus ponere aliquam substantiam, sub modo non naturali, potest etiam sub modo naturali.

Probatur Sexto adferendo causam. Quia Deus potest eandem rem bis producere, & idem numero esse bis conferre, dando rei duplicem dependentiam substantialem: ergo potest illam collocare in diuersis locis. Consequenter patet; nam hoc ipso, quo aliquid accipit esse, accipit necessariò præsentiam in aliquo loco.

Antecedens probatur; Quia id, quod corruptum vel annihilatum est, potest idem numero instaurari; vt docet communis sententia Doctorum. Cuius etiam signum est, quod Sancti miraculis bruta reuocasse ad vitam legantur; vbi non alia anima, sed eadem, quæ antè fuerat, excitata fuit; & quòd eadem accidentia in resurrectione sint restituenda, iuxta communiorum Doctorum sententiam: ergo etiam si maneat res integra, poterit iteratò veluti produci, & accipere nouam dependentiam essentialiam, siue in hoc, siue in alio loco. Nam: ex hoc quòd res semel producta sit, vel semel existat, non adimitur Deo potestas, quin idè numero esse possit conferre, siue in hoc loco, siue in alio loco. Pro quo:

Notandum est Primò, Res spirituales propter eminentem perfectionem suam infinitas posse veluti replicari, & conduplicari totas, ita vt qualibet infinitas sit ipsa tota; quo fit vt in singulis partibus, atq; ad eò punctis spatij sui tota existat. Res autem corporales ob imperfectionem non replicari totas, sed secundum partes: qualibet enim habet infinitas partes, in quibus tota species replicatur, non autem totum indiuiduum: vnde secundum partes quidè res corporalis est in diuersis locis, non ramen secundum se totam.

Notandum Secundò, Quasdam proprietates, quæ rebus spiritualibus conueniunt naturaliter, posse competere in rem corporalem supernaturaliter, per omnipotentiam Dei; vt, existere indiuisibiliter, penetrare molem corpoream; esse impassibilem, existere in diuersis locis. Et ratio est, quia contraria horum, scilicet esse *coextensiuam loco, exclusiuam alterius, passibile, & in vno loco, sunt extra substantiam rei corporalis, veluti modi quidam substantiam corpoream sequentes iuxta naturæ ordinem.* Vnde cum substantiã sint posteriores, possunt per diuinam potentiam tolli; & loco illorum alij modi, qui spiritibus proprijs sunt, comunicari.

Notandum Tertio, In omnipotentia Creatoris non solum latere infinitas singulorum generum species, & singularum specierum infinita indiuidua suis rationibus indiuiduantibus distincta: sed

Replica soluitur.

Idem probatur ex vnione vnus hypostasis ad duas naturas.

Item ex ratione, quòd duo corpora possint esse in eodem loco.

Denique exemplis.

obomans quod dicitur in libro 3. de excidio vrbis Hierosolymitanæ.

inde refertur quodam Iohanne Monacho, qui apparuit alteri longè posito, in fomnis; cum tamen ipse ex suo Monasterio non discessisset.

26 Non tantum indiuisibiliter, sed & extensiuè potest esse idem corpus in diuersis locis

27 Quomodo possit Deus vnus rem ponere in diuersis locis.

Differentia inter Res Spirituales & Corporales.

28

Et: sed

Et a: sed etiam quodque indiuiduum; & quauis ratio seu differentia indiuidualis latet in ipso infinitis; ita ut infinitis ab eo res eadem numero produci; & per diuersas dependentias substantiales & integras dependere; & in seipsa replicari, id est esse indiuiduum accipiendo, possit, manente perfecta identitate & unitate numerali. Causa autem creatura tantum semel possunt vnam rem producere, quia producta non amplius habent potentiam ad illam, sed earum vis est exhausta. Ratio est; quia causa creata habent potentiam varijs modis limitatam; & a circumstantijs extrinsecis determinatam ad hanc vel illam rem producendam: quae circumstantia numquam omnes redeunt. At potentia diuina intrinsece est illimitata, nec determinatur ad operandum ab villo extrinseco, sed a sola voluntate; quae pro sua libertate potest velle hoc vel illud indiuiduum producere, prout illi placet, & hac vel illa productione vel creatione: non enim, cum sit infinita, potest exhaustiri; aut impediri per hoc quod res semel esse inceperit. Ex his patet; non esse Deo difficile eandem rem ponere tot locis, quot voluerit, manente illa re omnino eadem in seipsa. Quibus praemissis:

Ad Primam Confirmationem supra num. 24. positam: Respondeo; Id, quod est in duobus locis, est vnum numero, & indiuisum in se, quo ad suam entitatem; & sic etiam indistans est a seipso: modi tamen praesentiarum, quos habet, sunt distincti, & inter se distantes: alia enim est praesentia, qua hoc corpus dicitur esse hic; alia, qua dicitur esse in caelo. Idem enim corpus habet distinctas praesentias, seu distincta vbi, quamuis eius entitas distincta non sit. Quod confirmatur exemplo animae rationalis; quae tota est in pede, & tota in capite, tamen in sua entitate est indiuisa: modus tamen vnionis, & praesentiae, quem habet in capite, diuersus est & distans a modo, quem habet in pede. Quod patet: Nam vno pendet a re, cui vnitur: at haec res est diuersa, scilicet pes & caput: ergo & vno. Similiter praesentia, siue ipsum vbi vnde res dicitur esse hic vel ibi, pendet a spatio. Hinc satis constat diuisionem locorum, & praesentiarum, non obstat unitati numerali ipsius rei.

Ad Secundam Confirmationem; Concedo idem sibi posse esse dextrum, & sinistrum; sursum, & deorsum; quia manifestum est animam in capite esse totam sursum respectu sui ipsius, ut est in pedibus. Sic Christus seipsum in manibus suis portauit; teste Augustino in psal. 33. Pari modo, idem poterit moueri, & quiescere; accedere, & recedere, prout est in diuersis locis, quod sursum exemplo animae potest confirmari.

Petes: Si idem corpus positum duobus locis, conueniret in vnum locum, coalesceret in vna praesentia? Exempli gratia: Christus in aere locutus Paulo, si per motum ascendisset ad locum vbi remanserat in caelo, desineretne distinctio praesentiarum?

Respondeo breuiter: Non posse naturaliter in vnum locum conuenire per modum penetrationis, sed necessario se excludet. Ratio est: quia non potest fieri coniunctio secundum easdem materiae & quantitatis partes sed secundum diuersas, ut patebit, si fingas alterum veluti perhadere alterum. Si tamen per miraculum ponatur in vno loco, non idcirco peribit virtualis distinctio; quia illud vnum retinebit vim duorum, & semper po-

terit per motum localem in diuersis locis poni. Simile est videre in Angelis, cum suas replicationes seu totalitates diffusas per magnum spatium, contrahunt in angustum, vel etiam in punctum.

Ad Tertiam Confirmat. Concedo hominem eundem; duobus locis positum, posse in altero viuere, in altero mori; de quo vide Hugonem lib. 2. de Sacramentis parte 9. Ratio est; Quia non est necesse, ut corpus, quod vno loco unitum est animae rationali, etiam alio loco unitum ponatur. Similiter etiam non est necesse, ut si anima rationalis vno loco informet corpus, etiam alibi posita informet. Sicut enim tota est in capite, & tota extra caput; ita etiam a Deo conseruari possit in capite, & simul extra caput sine vlla informatione, quatenus extra caput est.

Similiter tale corpus poterit simul summè calefcere vno loco, & summè frigeferi in altero, applicatis agentibus; non enim est necesse, ut si quid patiat in vno loco, etiam illud patiat in altero: quia accidentia, quae suscipit, non necessario replicantur, aut traiciuntur: imò nec possunt sine nouo miraculo. Non enim ignis hic applicatus alicui corpori, potest calorem, quem hic imprimit, traicere Romam, vbi idem corpus replicatum existit; ut docet Gabriel supra: quod est contra Scotum d. 10. q. 2. & Dominicum Scotum: qui putant accidentia absoluta, quae recipiuntur in vno loco, etiam necessario alibi accipi, sed non respectiua. Verum de hoc infra.

Ad Quartam, Admitto totum. Alia argumenta haereticorum, commodius infra proponentur.

ARTICVLVS II.

Verum post consecrationem remaneat substantia panis & vini in Sacramento?

Respondeo: Non remanere, sed conuerti in Corpus Christi.

Notandi sunt hic aliquot errores. Primus est, Omnium nostrorum haereticorum, qui sentiunt panem remanere, & nullo modo conuerti in Corpus Christi: quod olim etiam tenuit Berengarius post primam suam palinodiam teste Guimondo, lib. 1. de Eucharistia in principio. Et Ioannes Hus; a quibus nostri hauserunt. Cum enim videret Berengarius, se non posse amplius tueri Eucharistiam esse solam figuram Corporis Christi, docuit Christum esse quidem praesentem in Eucharistia, sed simul cum pane; sic ut substantia panis, & Corpus Christi simul sint.

Secundus error. Substantiam quidem panis manere, non tamen eius suppositum: per consecrationem enim substantiam panis assumi hypostaticè a Verbo, sicut natura humana hypostaticè assumpta est; ita ut verè & proprie panis sit Deus, & Deus sit panis: item panis sit corpus Dei; non quidem ex Virgine, sed iam recens assumptum; & Deus habeat duo corpora sibi hypostaticè unita; alterum carneum, quod est in caelo, & alterum panaceum, quod est in altari: posse tamen haec duo corpora dici vnum; quia sunt vnus suppositum. Haec sententia tribuitur Ruperto: nam lib. 5. in Ioannem exponens illa verba cap. 6. Panis, quem ego edo; caro mea est; sic ait: Verbum caro factum est;

Vnus potest hic viuere, & alibi mori.

An accidentia in corpore replicentur etiam necessario eadem replicentur.

30

1. Error haereticorum manere panem in Eucharistia.

2. Error Ruperti substantiam panis assumi hypostaticè a Verbo.

Differentia inter causam incretam & creatam.

28 Soluuntur obiectiones haereticorum ex ratione petita.

Idem potest sibi esse dextrum & sinistrum, moueri, & quiescere.

29

Replicatus non potest naturaliter seipsum penetrare.

non mutatum in carnem; ita Verbum caro factum, panis visibilis fit, non mutatum in panem, sed assumendo, & in unitatem personae suae transferendo panem: & fusc lib. 2. de Officijs cap. 2. & 9. Aduerte tamen, non omnino esse certum an Rupertus ita sentiat: nam in cap. 6: Ioannis habet alia verba, quibus videtur recte sentire, vt Panem transmutari in carnem, in cibum Angelorum, & similia. Difficile tamen est, eius verba in sanum sensum interpretari. Simile errorem refert Tho. Waldensis tom. 2. cap. 65.

Tertius error est Durandi in 4. d. 11. q. 3. Non manere quidem totam panis substantiam, sed tamen materiam; alioqui non posse fieri conuersionem, cum conuersio postulet idem subiectum in termino à quo, & in termino ad quem. Itaque hic virtute diuina corrupta forma panis, materiam panis subito informari forma corporis Christi, seu animam; eo ferè modo, quo alimentum conuertitur in substantiam nostram per nutritionem; nisi quod illud subito fiat, hoc verò sensum. Pro veritate:

Dico Primò, Tota substantia panis conuertitur in Corpus Christi, & tota substantia vini in Sanguinem; ita vt nihil eius remaneat. Est fide tenenda.

Probatur Primò, Ex Scriptura. Hoc est Corpus meum, vbi Dominus, id, quod exhibet sub specie panis, dicit esse suum Corpus. Ob que verba semper persuasum fuit in Ecclesia Dei, per consecrationem panis & vini, conuersionem fieri totius substantiae panis in substantiam Corporis Christi; & totius substantiae vini in substantiam Sanguinis eius: vt Concilium Trident. ait; & rursus de nouo declarat sess. 13. cap. 4. Vnde nullo modo audiendi sunt Scotus, Durandus, & Paludanus dist. 11. dum dicunt, etsi verum sit, substantiam panis non manere, tamen id ex verbis Domini non colligi.

Confirmatur; Si substantia panis manet, pronomen Hoc designat panem, & sensus erit, Hic panis est corpus meum: quod etsi concedant Lutherani, tamen implicat contradictionem; nam disparatum praedicatur de disparato, sicuti si dicam, Hic panis est equus: ergo panis non potest remanere.

Dices Primò, Recte dicimus, Hic homo est Deus: cur non similiter, Hic panis est corpus Christi? Respondeo, Est dispar ratio: nam ibi subiectum & attributum accipiuntur pro eodem, nempe pro supposito subsistente in natura humana, & diuina; idque ob vnionem hypostaticam: vnde sensus est, Hic subsistens in natura humana, est Deus: sed, si diceretur, Haec humanitas est Deus. Inter panem autè & corpus Christi non est vnio hypostatica.

Dices Secundò, Pronomen Hoc non necessarid designat panem; sed potest significare id quod sub pane continetur: vt sensus sit, Hoc contentum sub pane, est corpus Christi, sicut dicimus, demonstrato dolio, Hoc est vinum.

Respondeo, Hoc fieri non posse: Primò, quia, etsi pronomen Hoc possit designare rem contentam, quam continentem, quando res continens naturam suam, vel vsu hominum est instituta ad continendum, veluti locus rei. (dicimus enim demonstrato dolio vini, Hoc est dolium, hoc est vinum;) tamen id non habet locum, quando res continens non est per se idonea ad continendum: vt si quis sub pane condret aurum, non recte di-

xerit, Hoc est aurum. Secundò, Quia quando duae res diuersae sub vna continetur, nò recte per pronomen Hoc designamus alteram, altera omiſsa: vt de bursa, in qua tantundem est argenti, quantum auri, non recte dixeris, Hoc est aurum. Quare, si substantia panis, vel aliquid eius remanet cum Corpore Christi sub speciebus, non recte dicit Christus, Hoc est Corpus meum: nam secundum vſitatum, sincerum, & à fraude alienum loquendi modum (quidquid tandem sit de subtilitatibus metaphysicis) pronomen Hoc designat totam rem contentam; vel certe eam, que maiorem cum speciebus coniunctionem habet.

Probatur Secundò, Ex Concilij. Primò, Ex Concilio Romano sub Gregorio VII. vbi Berengarius abiurans suam heresim, dicit: Ego Berengarius corde credo, & ore confiteor panem, & vinum per mysterium sacrae orationis, & verba Redemptoris nostri substantialiter conuerti in veram & propriam Carnem, & Sanguinem Domini.

Idem Probatur ex Concilio Lateranensi sub Innocentio III. cap. 1. Verum Christi Corpus & Sanguis in Sacramento altaris sub speciebus panis & vini, veraciter continentur; transsubstantiatus pane in Corpus, & vino in Sanguinem potestate diuina.

Concilium Constantiense sess. 8. damnat articulos Wicleff, quorum primus est, Substantia panis materialis, & vini materialis manent in Sacramento. Secundus est; Accidentia panis non manent sine subiecto in eodem Sacramento.

Concilium Florentinũ, cui etiam Graeci subscripserunt: Ipsorum verborum virtute, substantia panis in Corpore Christi conuertitur.

Denique Concilium Trident. sess. 13. can. 2. Si quis dixerit, in sacrosancto Eucharistia Sacramento remanere substantiam panis & vini, vna cum Corpore & Sanguine Domini nostri; negaueritque mirabilem illam, & singularem conuersionem totius substantiae panis in Corpus, & totius substantiae vini in Sanguinem, manentibus dumtaxat speciebus panis & vini; quam conuersionem Ecclesia Catholica aptissime Transsubstantiationem appellat; anathema sit.

Probatur Tertio, Ex Patrib. Cyprianus serm. de cena Domini: Panis iste, quem Dominus Discipulis porregebat, non effugit, sed natura mutatus, omnipotentia Verbi factus est caro.

Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 4. Myſtago. Aquam aliquando Christus mutauit in vinum; non erit dignus, cui credamus, quod vinum in Sanguinem transmutari? Et infra: Sub specie panis, datur tibi Corpus, sub specie vini, datur tibi Sanguis. Et paulò post: Hoc pro certissimo habeo, panem hunc, qui videtur à nobis, nò esse panem, etiamsi gustus panem esse sentiat.

Gregorius Nyſſenus in oratione Catechetica; Recte Dei verbo sanctificatum panem, in Corpus Dei Verbi credimus commutari.

Ambrosius cap. 9. de ijs qui Myſterijs inſtitantur: Quantis, inquit, vrinur exemplis, non hoc esse, quod natura formauit, sed quod benedictio consecrauit: maioremque vim esse benedictionis, quàm naturae; quia benedictione etiam natura ipsa mutatur. Et alia plurima.

Chryſostomus homilia de Eucharistia habita in Encenijis: Num panem vides? num vinum? num sicut reliqui cibi in secessum vadunt? Absit, ne sic cogiter. Sicut enim, si cera igni adhibita, illi assimilatur, nihil substantiae remanet, nihil superfluit: sic & hic, pura mysteria (id est, panem & vinum) consumuntur corpore substantia.

Augustinus

3. Error Durandi, manere materiam panis.

31 De fide est totam substantiam panis verbi in corpus Christi.

1. Prob. ex Script.

Falsa est propositio, Hic panis est Corpus meum.

1. obiectio. Soluitur.

2. obiectio. Soluitur.

Ad, & quòdo pronomen Hoc possit rem contentam, quam continens significare.

32 Probatur ex Concl.

Romani.

Lateranen.

Constantiense.

Florentinum.

Tridentinum.

33 Probatur ex Patribus; Cyprianus

Cyrillus Hierosol.

Nyſſenus.

Ambrosius

Chryſostomus.

Augustin. Augustinus serm. 28. de verbis Domini, dicit Id, quod ante erat panis vulgaris, per verba Christi fieri Corpus eius, & panem illum eorum, id est, super substantialialem, qui anime nostrae substantiam fulciat.

Cyrrillus Alexand. Cyrillus Alexandrinus epist. ad Calosyrium; Ne horremus carnem & sanguinem sacris altaribus apposta, condescendens Deus fragilitati nostra, insluit oblati vim vita, conuertens ea in veritatem propriae carnis, &c.

Bernardus. Bernardus serm. de cena Domini: Hostia, quam vides, iam non est panis, sed Caro mea: & liquor iste, quem vides, iam non est vinum, sed Sanguis meus: quemadmodum enim illic species cernuntur; quarum res, vel substantia ibi non esse creduntur, sic res veraciter, & substantialiter creditur, cuius species non cernitur. Vide plura apud Garetiun. Idem tenent omnes Doctores Scholastici.

34 An dogma Transubstantiationis à Concilio Lateran. primò sit inuentu. Ex his patet Primò; Falsum esse, dogma transubstantiationis esse inuentum Concilij Lateranensis sub Innocentio III. circa annum Domini 1215. vt haeretici calumiantur. Etsi enim in hoc Concilio nomen Transubstantiationis primò receptum fuerit à tota Ecclesia, tamquam commodissimum ad hanc singularem conuersionem explicandam; sicut in Concilio Nicæno I. nomen *εποψιος*, primò receptum fuit, & in Symbolo positum; tamen dogma ipsum semper in Ecclesia fuit. Patres enim antiqui expressè docent *Substantiam panis conuerti, & mutari in Corpus, in Carnem Christi*. Græci etiam dicunt *πανem μετασχηματίζουσαν εἰς Σῶμα*, id est, *transfementari*, vt Theophylactus Marci 14. & alij; quod nomen est significantissimum: significat enim *panem mutari secundum prima sua principia, nempe materiam & formam*. Alij dicunt *μεταμορφώσασθαι*, id est, *transformari*: quæ omnia idem significant, quod transubstantiari, id est, substantiam, in substantiam conuerti.

Error Scoti. Patet Secundò; Deceptum fuisse Scotum in 4. dist. 11. q. 3. art. 1. dum existimauit ante Concilium Lateranense sub Innocentio III. dogma transubstantiationis, seu conuersionis panis in Corpus Christi, non fuisse de fide. Nam in Concilio Romano sub Gregorio VII. hoc definitum fuit: & consensus omnium Patrum satis indicat, hoc semper fuisse de fide. Quod etiam apertè insinuat Concil. Tridentinum sessione 13. cap. 4.

35 4. Probatur Ratione. Probatur Quartò; Ratione. Primò, Si maneret panis substantia, panis principaliter, & primariò designaretur per accidentia; quia haberent primarium ordinem ad panem, tamquam ad proprium subiectum: vnde designato eo, quod sub speciebus continetur, magis propriè diceretur; Hoc est panis triticeus; quàm, Hoc est corpus Christi: imò hæc esset fallax locutio. Nam accidentia solum designant suum subiectum; non autem quod extrinsecè subiecto coniungitur: vt si Angelus occultaret se sub pane, non rectè diceretur, Hoc est Angelus, sed, Hic est Angelus. Quando autem substantia panis conuertitur in Corpus Christi, accidentia panis eum habent ordinem ad Corpus Christi, quem antè habebant ad substantiam panis, excepta informatione. Nam Corpus Christi est ibi per modum substantie sub accidentibus; & mouetur ad motum accidentium; & definit ibi ad destinationem accidentium. Secundò, Si maneret panis, periculum esset, ne rudiores adorarent panem; quia non norunt distinguere, sed simpliciter adorarent quod continetur sub specie-

Quomodo Corpus Christi se habeat ad accidentia Panis, & contrà.

2. Ratio.

bus panis. Tertiò, Quia magna esset indecentia, quòd simul sint panis terrenus & cælestis; cibus ventris, & cibus mentis. Quartò, Quia non posset sumi Eucharistia, nisi folueretur ieiunium; & sic calix numquam fumeretur à ieiunis; quod est contra traditionem Apostolicam, teste August. epist. 118. cap. 6. quæ iubet, vt non nisi à ieiunis Corpus & Sanguis Domini sumatur.

His adde rationem D. Thomæ: Quia, inquit, Corpus Christi non potest incipere esse in Eucharistia, nisi vel conuersione substantie panis in ipsum, vel accessione ipsius ad panem. Vnde, si panis non conuenteretur in Corpus Christi, deberet Corpus venire ex celo ad panem per motum localem; quòd falsum est. Sed hæc ratio non videtur valde solida, vt infra dicitur.

Obijciunt Haeretici Primò: Scriptura Eucharistiam vocat Panem, 1. ad Corinth. 11. Confirmatur, Matth. 26. *Accipit panem, benedixit panem, & fregit panem; & hoc ipsum, quod accepit, & fregit, dedit Discipulis: ergo dedit panem.*

Respondeo; Eucharistia vocatur Panis: Primò, non quòd sit panis terrenus, qualis noster; sed quia est verè panis cælestis, & super substantialis anime: ad quod significandum, non simpliciter vocatur Panis, sed Panis vite, Panis qui de celo descendit, Panis quem frangimus. Simili modo Manna vocatur Panis, quamuis reuera non esset panis, qualis noster: Exod. 16. Psal. 77. & alibi. Secundò; Dicitur Panis; quia ex pane confecta, & retinet panis indolem & proprietates, & etià vsum: dum enim sumitur per modum panis, sic corroborat animam, sicut panis communis corroborat corpus. Ad Confirmationem; Respondeo, Id, quod Dominus accepit & benedixit, erat panis communis; sed quod dedit Discipulis, non erat amplius panis communis, sed cælestis: intercessit enim benedictio, quæ illum panem ex terreno in cælestem mutauit. Similem locutionem habemus Gen. 18. *Tulit Abraham vitulum, deditque puero, & coxit illum, & posuit coram eis*. Hic non erat idem vitulus, quem accepit, quem coxit, & posuit coram eius, sed mutatus substantialiter.

Obijciunt Secundò, Ex Patribus: Primò, Chrysostomus epistola ad Cæsarium Monachum dicit post consecrationem liberari panem à panis appellatione, & dignum fieri appellatione Dominici Corporis, etiamsi materia panis in ipso permaneat.

Respondeo, Auctor ille non est Chrysostomus; sed alius quidam Ioannes Constantinopolitanus, vt ostendit Turrianus lib. 1. de Eucharistia cap. 18. Dicit autem hic Auctor *materiam panis remanere*; quia manet secundum indolem, proprietates, & effectus panis. Simili modo intelligendus Theodoretus Dialogo 1. non procul à principio; vbi ait, *Symbola & signa, quæ videntur, nomine Corporis & Sanguinis honorant, non naturam mutans, sed naturam gratiam adiiciens*. Nempe non mutatur natura, quoad externas proprietates sensibiles, licet mutetur, inuisibiliter, vt ibidem Theodoretus insinuat.

Dico Secundò, Substantia panis non vnitur in Eucharistia hypostaticè verbo diuino, aut Corpori Christi. Est etiam fide tenendum.

Probatur Primò; Quia fide tenendum est panem non manere, vt patet ex dictis: ergo non potest hypostaticè vniri: vnio enim supponit existentiam in propria substantia. Secundò, etiamsi substantia

3. Ratio.

4. Ratio.

Ratio Diu Thomæ parum firma.

36

Obiectio- nes hæreticorum soluantur.

An, & quomodo S. Eucharistia possit dici panis.

37

2. Obiectio

Soluitur.

Quomodo in Eucharistia materia panis dici possit remanere.

38

Substantia Panis non est vnita Verbo hypostaticè.

substantia panis maneret, & Verbo vniretur, non tamen idcirco Caro Christi esset presens in Eucharistia. Nam Verbum diuinum potest assumere aliam naturam in terris, quamuis corpus, quod ex Virgine assumpsit, non sit in terris: cum enim sit vbique, potest assumere naturas maximè loco inter se distantes; nec idcirco altera ad alteram trahetur: ergo hæc fictio est prorsus inutilis ad explicandum hoc mysterium: solùm enim ex ea sequitur, Corpus Christi panem esse in Eucharistia, non carneum quod ex Virgine sumpsit: quod etsi Rupertus videatur concedere lib. 2. de officijs cap. 2. est tamen apertè contra Scripturas; Panis, quem ego dabo, caro mea est pro sæculi vita. & 1. ad Corinth. 11. Hoc est corpus meum, quod pro vobis traditur. Item contra omnes Patres, qui semper loquuntur de corpore carneo, quod ex Virgine assumpsit, & in mortem pro nobis est traditum. Tertio, Ex hac sententia sequeretur, Deum tam propriè esse impanatum, quam incarnatum; & panem triticum, quam hominem. Item quotidie nouam fieri vnionem hypostaticam, quæ ab initio non fuit; scilicet cum alio, & alio pane; & eandem quotidie desinere.

39 Non remanere materiam panis, contra Durandum probatur.

Dico Tertio, Materia panis non manet in Eucharistia. Est etiam fide tenendum contra Durandum.

Probatur Primo, Quia tota substantia panis conuertitur & transubstantiatur in Corpus Christi, vt docet Concilium Lateranense, & Tridentinum supra.

Probatur Secundo, Quia, iuxta sententiam Durandi, accidentia nõ remanent sine subiecto: quod damnatum est in Concilio Constantiensi sess. 8. Patet hoc, Quia, si materia manet, accidentia retinent suum subiectum; nam materia est subiectum accidentium.

Probatur Tertio, Etiam si Anima Christi informaret materiam panis, non tamen idcirco esset ibi caro Christi, quæ de Virgine sumpta est, & pro vita sæculi tradita; quod est contra Scripturas, & Patres; sed esset ibi noua caro, iam ex tempore per nouam conuersionem genita. Dices, Caro Christi sumpta ex Virgine erit ibi per concomitantiam. Respondeo Primo, Hoc non sufficere; debet enim ibi esse directè ex vi consecrationis, & Sacramenti; vt patet ex illis verbis, Hoc est corpus meum, quod pro vobis traditur. Secundo, Nulla est connexio inter hanc carnem, & illam antiquam: quomodo ergo est ibi per concomitantiam? Denique, Si caro antiqua est ibi, quid opus est fingere ibi nouam carnem, quæ nihil ad vim verborum, & Christi intentionem faciat?

Refellitur sententia Durandi ex absurdis

Probatur Quarto; Ex sententia Durandi sequitur esse tria Christi corpora viua re distincta in eodem altari: nempe quod ex Virgine sumptum; quod ex materia panis & Anima conflatur; & quod ex Anima & materia vini: quorum, duo posteriora quotidie fiunt, & dissoluentur; ac proinde Christus quotidie nascetur, ac morietur: sicut, si vna anima esset in tribus corporibus, & ab vno separaretur, ille homo verè moreretur; & si alteri corpori iungeretur, aliquis verè nasceretur. Si dicas, Materiam panis & vini non constituere cum Anima distinctum corpus, sed agglutinari corpori antiquo, sicut alimentum: Saltem hinc sequitur corpus Christi quotidie secundum partes gigni & augeri, & rursus destrui & diffuere, vt fo-

lent mortalium corpora. Vel si tota illa materia manet informata, Christi corpus immensam molem nunc contraxit. Omitto alia, quæ contra hanc sententiam possent excogitari. Ad rationes Durandi, responsio patebit ex infra dicendis.

DVBIVM I.

Vtrum maneat existentia panis, vel etiam gradus aliquis substantialis?

Q Vidam Thomistæ putant existentiam panis manere, & per hanc existere accidentia. Hanc sententiam cum Bannes in 1. editione Primæ Partis fuisset secutus, in secunda sic mutauit, vt tantum dicat probabilem. Vide q. 4. ar. 2.

40 Thomistæ

Verum hæc sententia nullo modo est probabilis. Primò, Quia videtur contra dogmata fidei; quorum vnum est, Tota substantia panis conuertitur in substantiam Corporis Christi: Atqui substantia panis includit etiam existentiam panis, sicut substantia corporis Christi includit eius existentiam: ergo hæc etiam conuertitur. Confirmatur, Quia substantia, præcisâ existentia, conuerti non potest, cum non sit ens acti, ac proinde nec conuertibile. Alterum dogma est, Solum accidentia panis remanere, vt expressè habet Concil. Tridentinum sess. 13. can. 2. Vnde infero: ergo nullo modo existentia panis remanet. Patet consequentia; nam hæc existentia non est accidens, sed est id, quod primas partes obtinet in substantia actuali panis.

Existentia panis remanere in Eucharistia, repugnat dogmatibus fidei.

Secundò, Videtur etiam esse contra Philosophiam: quis enim animo concipiat existentiam rei, veluti vestem quamdam aut ornamentum, realiter ab illa separari, & alteri rei conferri; aut accidentia posse formaliter existere per existentiam substantiæ, ipsâ substantiâ peremptâ; cum rem periri, sit eius existentiam periri? Est enim existentia intima cuiusque rei actualitas, seu entitas, quatenus habet esse extra suas causas, sine quâ substantia nihil est, nisi in potentia obiectiua.

Repugnat etiam Philosophia.

Ex his facile refutatur alia quedam sententia, quam insinuat Caietanus hic in Responsione ad 3. & art. 4. vbi docet, etsi non maneat materia specifica panis, manere tamen quandam entitatem, quæ antea erat panis; & hanc per conuersionem fieri & esse Corpus Christi. Vnde art. 4. ait terminum transubstantiationis esse, vt id, quod erat panis, sit corpus Christi.

41 Sententia Caietani quod remanet quædam entitas panis.

Hinc enim sequitur: Primò, Non totam substantiam panis conuerti: quod est contra fidem. Antecedens patet: nam id, quod manet, non conuertitur in aliud. Secundo, Non manere sola accidentia panis, sed aliquid substantiæ: quod etiam fidei repugnat. Tertio, Implicat, vt eadem numero entitas, quæ antea erat panis, nunc sit Corpus Christi. Probatur, quia res finita, quæ identificatur rebus distinctis, in se quoque distincta esse debet, ac proinde diuersa numero. Confirmatur; sola essentia diuina, ob suam immensitatem, potest rebus distinctis identificari; scilicet diuinis personis, quæ realiter distinguuntur: ergo id nulli rei creatæ concedendum. Quarto, In diuersis panibus sint diuersæ numero entitates: ergo, si per consecrationem hæ entitates fiunt & sunt Corpus Christi, ipsum identificabitur rebus pluribus numero distinctis. Denique non potest fieri successio differentiarum specificarum in indiuiduo

Refutatur.

quidno generis præcisè considerato: quia gradus specificus non possunt à generis separari, cum in vnam simplicem entitatem coalescant. Confirmatur, quia per eandem formam, panis est panis, & substantia, & entitas. Quomodo autem dicatur, *Id quod fuit panis, nunc est Corpus Christi*, qui modus loquendi videtur Caetanum mouisse, infra dicitur.

DVBIVM II.

Verum, si substantia panis non conuerteretur in Corpus Christi, sed maneret, posset ibidem poni Corpus Christi per diuinam potentiam?

Respondeo, Omnino tenendum est, potuisse ibi poni Corpus Christi cum pane, & sub pane, sicut modo est sub accidentibus per intimam præsentiam, quamuis accidentia tunc non haberent illum ordinem ad Corpus Christi, quem modo habent. Ratio est, quia sicuti quantitas panis, & alia accidentia, non excludunt Corpus Christi, sic neque substantia panis illud excludere potest, quin sub illa possit collocari & intimè præsens esse. Confirmatur; quia si Deus potest duo corpora retinentia suam extensionem simul ponere, multò magis poterit Corpus Christi habens modum existendi spirituale & indiuisibilem ponere sub panis substantia; cum corpus habens talem modum, nullo modo excludat aliud corpus habens extensionem. Vnde non solum potest per actionem substantialem & productiuam poni sub pane; sed etiam alibi positum per motum locale, seu actionem adductiuam sub pane collocari. Sicut enim actio productiua Corporis Christi sub accidentibus panis, nõ necessariò requirit desitionem panis; ita neque actio adductiua.

Nec obstat, quod D. Thomas hic in Corpore dicit, rem non posse alicubi, vbi antea non erat, incipere esse, nisi vel per motum adducatur, vel per conuersionem alterius rei in ipsam ponatur. Quia D. Thomas loquitur de ordinarijs, & confuetis modis, quibus res aliqua incipit esse, vbi antea non erat; qui modi sunt motus localis, & conuersio. Non tamen intendit negare modum tertium, & extraordinariu, qui est instar puræ creationis: sed existimauit illum modum hinc locum non habere, Deumque etiam in miraculis, vti modis quàm maxime fieri potest consentaneis naturis rerum.

ARTICVLVS III.

Verum substantia panis & vini per consecrationem annihilaretur?

Respondetur non annihilari. Ratio est, quia non desinit in nõ esse absolutè, sed in Corpus, & Sanguinem Domini. Verum, quia hoc obscure est:

Notandum est, Conuersionem esse transitum quemdam ex vna natura, vel forma, vel qualitate in aliam: vt cum vinum vertitur in acetum; cum aer in aquam; frigidum in calidum. Vnde necesse est conuersionem intrinsecè includere duas mutationes; quarum altera est in termino à quo, altera est in termino ad quem. Terminus enim à quo,

desinit esse, vnde mutatur ab esse, ad non esse. Terminus autem ad quem, incipit esse, vel absolutè, vt si antea non erat; vel secundum notiam quandam dependentiam, si erat.

Hoc ergo articulo quæstio est de mutatione quæ est in termino à quo, sive annihilatio? Quidam Doctores existimant hanc mutationem, quæ est in termino à quo, scilicet in pane, esse annihilationem. Ratio est; quia panis absolutè desinit esse, sic vt nihil ipsius substantiæ remaneat, perinde ac si nihil aliud succederet ergo annihilatur. Probatur consequentia; Quia annihilatio est totius desitio in nihil. Et confirmatur; quia panis iste potest reproducì à Deo per creationem: quod signum est fuisse annihilatum. Ita Gabriel Lectio- nẽ 40. in Canonem; & Occam in 4. q. 6. & Albertus Mag. in 4. dist. 10. quæ sententia non est improbabilis.

Meliùs tamen dicitur, panem non annihilari. Ita passim alij Doctores dist. 11. & D. Tho. hic. Rationem quidam reddunt: Quia panis, inquit, non desinit per meram suspensionem concursus diuini, sed ex vi actionis positivæ qua species separantur à subiecto. Detractis enim omnibus accidentibus substantia naturaliter desinit esse: nam forma non potest manere in materia sine dispositionibus; vnde necessariò euanescit, Materia quoque nõ potest priuari omni forma; vnde etiam necessariò desinit esse, cù prior forma euanescat, & alia non succedat.

Sed contrà: Primò, Quia hæc sententia supponit accidentia separari à substantia panis per actionem positiuam, per quã accipiant modum quemdam positiuum existendi per se, qui modus sit terminus huius actionis: quod non videtur verum. Nam frustra ponitur talis modus existendi positiuus in speciebus Sacramentalibus; vt infra ostendemus: vnde etiam frustra ponitur illa actio separans accidentia, & modum illum conferens. Secundò; Esto, sit talis actio, & talis modus in accidentibus separatis, non tamen videtur facere ad propositum. Nam conuersio panis in Corpus Christi, est integra quædam mutatio substantialis: ergo non debet constare nisi mutationibus substantialibus. Sicut enim substantia composita non constat, nisi substantijs; ita mutatio substantialis composita debet tantummodò consistere mutationibus substantialibus; qualis est desitio panis & inceptio Corporis Christi. Atqui hæc mutatio circa accidentia, non est mutatio substantialis; quia solum terminatur ad illum modum accidentis: ergo est extra rationem transubstantiationis, quæ est mutatio substantialis: ergo ex ea non potest ratio desitionis illius sumi. Confirmatur, quia modus iste desinendi non repugnat annihilationi: quod patet in simili. Si enim Deus separaret ab Angelo intellectum, & voluntatem, & sic Angeli substantia desineret esse, verè annihilaretur. Sic si à toto mundo detraheret omnia accidentia, & ita mundus desineret esse, verè annihilaretur. Tertio, Ex detractiõne formæ, vel accidentium, non necessariò sequitur desitio materiæ, vt quæ sit omnium formarum, & accidentium corporalium fundamentum: sed solum ex ordinatione diuina merè libera, qua statuit illi rei subtrahere concursum conseruatiuum, quæ modo naturæ suæ tam dissentaneo existeret. Vnde hæc desitio magis æstimanda est libera subtractione

Quidam putant panem annihilari.

44 Melius negatur.

Ratio quorundam.

Refellitur.

42 Responso est affirmans.

Qua actio ne possit sub pane poni Corpus Christi.

Explicatur D. Tho.

43

Conuersio quid sit, & quid includat.

concurfus diuini, quàm ex positua illa actione separandi accidentia: ac proinde censetur annihilatio; nisi quid aliud obstat.

45
Vera ratio,
cur Panis
hic ad di-
catur anni-
hilari,

Vera igitur ratio, cur hæc desitio panis non sit annihilatio, dicenda est; quia de ratione annihilationis, vt communiter concipitur, est, vt res ita desinat esse, vt illa desitio ex vi actionis per quã, vel propter quam fit, non ordinetur ad vltierius esse; sed sistat in non esse: atqui panis ita desinit, vt illa desitio ordinetur ad vltierius esse, idque ex vi actionis, qua Christi Corpus ponitur sub speciebus. Est enim hæc desitio panis immediatè fiat per subtractionem influxus conseruatiui (nihil enim est aliud, quàm priuatio essendi, quatenus in primo instanti est pendens à causa priuatiua, scilicet à suspensione actionis conseruatiuæ) tamen censetur fieri ex vi actionis positiuæ, qua ponitur ibi Corpus Christi: nam propter illã actionem fit, & ex intentione agentis ordinatur ad esse Corporis Christi sub speciebus. Quia enim intendebat Christus ponere suum Corpus sub speciebus tanquam principaliter designabile, sensibile, tractabile per species, necessariò debebat excludere panem. Itaq; substantia panis necessariò desinit ex vi actionis, qua ponitur ibi Corpus Christi; non quidem ex vi, quam habet actio præcisè ex natura sua; sed quam habet, vt subest intentioni Dei ordinantis illam ad sic ponendum Corpus Christi sub speciebus.

46
Obiectio
quòd de-
beat esse
formalis
repugnan-
tia termi-
norum.

Dices, Inter terminos conuersionis debet esse formalis repugnantia; ita vt necessariò positio vnus, sit exclusio alterius; vt patet in omnibus conuersionibus formalibus, id est, quæ per successionem formarum in eadem materia vel subiecto fiunt. Si enim possent simul stare, iam nõ esset conuersio; nam vtrumque conseruaretur. Hinc album non vertitur in dulce, sed in nigrum vel rubrum &c. Sed Corpus Christi non ita excludit substantiam panis à speciebus; nam possunt simul consistere, etiam naturaliter, posito illo modo existendi indiuisibiliter in Corpore Christi: ergo non est conuersio inter illa.

Negatur id
de conuer-
sione super
naturali.

Respondeo, In omni conuersione naturali termini ita debent repugnare, vt naturaliter non possint simul consistere. Nam hæc conuersio fit per successionem formarum repugnantium. Secus tamen res habet in conuersionibus supernaturalibus, quibus totum conuertitur in totum supernaturaliter; nam hic non succedit vna forma alteri in eadem materia, vel subiecto, sicut in naturali conuersione; sed tota substantia toti substantiæ, sub iisdem accidentibus, sub quibus non habent illæ duæ substantiæ repugnantiam, nisi illa accidentia debeant informare substantiam, quæ succedit; quod hic non habet locum: vel illam debeant principaliter designare; quod pendet ex intentione agentis. Sufficit igitur, vt termini repugnent quatenus subsunt intentioni agentis; qui sic intendit ponere Corpus Christi sub speciebus, vt sit principaliter designabile, & sensibile per illas: cum quo stare nequit, vt maneat substantia panis: quod etiam est consentaneum naturis rerum, & dignitati Corporis Christi, quod postulabat, vt esset ibi tamquam primaria substantia, non vt quid accessorium substantiæ panis.

Qualis hic
terminoru
repugnan-
tia sufficiat

Confirmantur hæc omnia: Quia vbi est peculiaris modus conuersionis, ibi quoque potest esse peculiaris repugnantia inter id, quod conuertitur,

& id, in quod conuertitur: ergo in conuersione supernaturali, quæ tota pendet ex ordinatione diuina, sufficit ea repugnantia, quæ nascitur ex modo existendi, quem Deus intendit. Præsertim cum in conuersione non videatur requiri repugnantia terminorum ob aliam causam, quàm vt desitio vnus non iungatur per accidens cum inceptio alterius. Atqui ad hoc cauendum sufficit intentio diuina, consentanea naturis rerum, ordinans desitionem vnus ad inceptio- nem alterius.

Repugnan-
tia termi-
norum in
Conuer-
sione.

ARTICVLVS IV.

Vtrum panis possit conuerti in Corpus Christi?

Respondetur Affirmat. Sed DVBIUM est, Quia actione fiat hæc conuersio; & quis sit formalis terminus huius actionis?

47
Prima sen-
tentia Sco-
ti, id fieri
duplici
actione!

Sunt tres sententiæ. Prima est, Diuersis actionibus panem conuerti in Corpus Christi, & Corpus Christi poni sub speciebus panis. Priorem, esse actionem conuersiuam, & terminari ad substantiam Corporis Christi secundum se, vt est in cælo; vnde ex vi huius actionis illud non poni sub speciebus: quare esse opus alia actione, quam vocant *Adductiuam*, qua Corpus Christi, in quod cõuersus est panis, sub speciebus adducatur. Insinuat Scotus dist. 10. q. 1. & dist. 11. q. 3. & clarè docent eius discipuli.

Secunda sententia: Esse quidem eandem actionem, qua fit cõuersio panis in Corpus Christi; & qua Corpus Christi ponitur sub speciebus panis: sed hanc esse actionem adductiuam, quæ sic adducat Corpus Christi sub species, vt tamen loci non deferat, quem habet in cælo, sed solum acquirat nouam præsentiam sub speciebus. Vnde terminum formalem, ad quem terminatur hæc actio, esse præsentiam nouam, seu nouum vbi. Ita multi recentiores qui scribunt contra hæreticos, & etiam quidam Scotistæ.

Secunda
sententia
id fieri per
*Adductio-
nem.*

Tertia sententia: Solam actionem substantialem conuersiuam requiri. Pro qua:

48
Tertia sen-
tentia id
fieri per
solã actio-
nem sub-
stantialem
conuersiuã.

Dico Primò: Eadem actione, qua panis conuertitur in Corpus Christi, cõstituitur idẽ corpus sub speciebus panis. Est quasi certa, & ferè communis Doctorum. Probatur Primò, quia, si non poneretur ibi per actionem conuersiuam, sed per aliam, non poneretur ibi per transsubstantiationem, sed per aliquam aliam actionem extraneam transsubstantiationi, scilicet per actionem adductiuam, ac proinde impertinens esset transsubstantiatio ad hanc præsentiam: quod tamen est contra sensum Patrum, qui censent Corpus Christi ibi esse propter transsubstantiationem; vt statim ostendemus. Probatur Secundo, Quia terminus ad quem necessariò ponitur ex vi conuersionis, vbi erat terminus a quo: ergo actio conuersiuã sufficit ad præsentiam Corporis Christi ponendam in Eucharistia. Antecedens patet; nam conuersio fit per successionem diuersarum formarum in eadem materia vel subiecto, aut per successionem diuersarum substantiarum sub iisdem accidentibus: semper enim termini conuersionis debent comparari ad aliquid idem, in quo, vel sub quo, fiat successio. Confirmatur; quia nisi maneat aliquid

aliquid idem, sub quo fiat successio substantiarum, nulla erit ratio, cur potius panis dicatur cōuersus in Corpus Christi, quam lapis, si eodē momento etiam lapis desineret esse manentibus accidētibus seu speciebus. Pari modo nulla erit ratio, cur panis dicatur potius cōuersus in Corpus Christi, quā in corpus B. Virginis. Si enim Corpus Christi ex vi cōuersionis non magis est sub speciebus panis, quā corpus B. Virginis, sed per nouam actionem debeat adduci; cur potius cōuersus est panis in Corpus Christi, quā in corpus Virginis? Vnde patet, hanc sententiam falsam esse, scilicet panem hīc positum posse conuerti in Corpus Christi existens & permanens dumtaxat in celo, & præter actionem cōuersiuam opus esse adductiuā.

Dico Secundo, Hæc actio, qua panis cōuertitur in Corpus Christi, & consequenter, qua Corpus Christi ponitur sub speciebus præsens, nō est actio adductiua, sed veluti substantialiter productiua Corporis Christi, sic vt terminus eius formalis sit substantia Corporis Christi. Ita sentit D. Thomas: nam passim negat Christum esse in Eucharistia per motum localem, vt patet hoc artic. 4. & suprā artic. 2. Atqui actio adductiua nihil est, nisi motus localis: terminatur enim tantummodō ad nouum vbi, seu nouam præsentiam. Et art. 2. ex eo, quod Christi Corpus non incipiat esse in Eucharistia per motum localem, concludit debere ibi poni per quandam actionem veluti generatiuam, seu substantialiter productiuam. Et in Responione ad 1. ibidem dicit, quod virtus Dei ex pane & vino facit Corpus, & Sanguinem suum. Et infrā artic. 7. dicit terminum huius cōuersionis esse Corpus Christi; quod cum non suscipiat magis, & minus, causa est, cur hæc cōuersio fiat in instanti. Idem sentire videntur omnes Doctores, qui docent hanc actionem, qua Christi Corpus ponitur in Eucharistia, non fieri in aliquo subiecto præsupposito; & idcirco esse similem creationi: hinc enim sequitur, non esse actionem adductiuam: nam hæc fit in subiecto, quod ei supponitur, scilicet in corpore, quod adducitur, sicut aliæ mutationes accidentales. Ita Halensis 4. parte quæst. 34. membro 3. art. 1. & Henricus Quodlibeto 9. quæst. 9. Bonauentura dist. 10. art. 2. quæst. 1. Sed omnium optimè & clarissimè Gabriel dist. 11. quæst. 1. & in Canonem missæ lectione 40. & 46. Hanc sententiam copiose deducit vide lib. 12. de Persec. diuinis cap. 16. num. 114. & deinceps.

Probatur hæc sententia: Primò, Ex Patribus, qui docent panem mutari, cōuerti, transfundī; transfundī in Corpus Christi, & substantiam conuerti in substantiam. Atqui nulla est cōuersio vnius in aliud, sine actione productiua eius, in quod fit cōuersio: vt patet in omnibus cōuersionibus, substantialibus, & accidentalibus: exempli causa, quando aqua cōuersa est in vinum, non solum desijt substantia aqua, sed producta est ibi substantia vini: quando vxor Loth cōuersa est in statuam salis, non solum ipsa desijt esse, sed producta est statua salis: quando virgæ cōuersæ sunt Exodi cap. 7. in serpentes, ita desierunt virgæ, vt producti sint serpentes: sic quando in nutritione sanguis vertitur in carnem, vel chylus in sanguinem, non solum est desictio, sed etiam substantialis productio. Ergo similiter

quando substantia panis vertitur in substantiam Corporis Christi, necesse est Corpus Christi quodammodō produci, id est, accipere esse substantiale, per quandam substantialem dependentiam & influxum: quamuis non propriè dicatur produci: nomen enim hoc connotat rem illam antea non extare.

Secundò, Quia Patres docent Corpus Christi fieri, confici, creari; quæ verba productionem nobis insinuant. Tertullianus lib. 4. contra Marcionem: *Acceptum panem corpus suum facit, dicendo, Hoc est corpus meum.* Cyprianus sermone de cœna Domini, *Panis iste non effigie, sed natura mutatur, omnipotentia Verbi factus est caro.* Et infrā: *Qui vsque hodie veracissimum Corpus suum creat, & sanctificat, & benedicit.* Ambrosius lib. de ijs qui Mysterijs initiantur; *Hoc quod conscimus, Corpus ex Virgine est.* Et lib. 4. de Sacramentis cap. 4. *Vbi accedit consecratio, de pane fit Corpus Christi.* Idem Ambrosius sæpè comparat hanc consecrationem cum creatione, & cum formatione Christi in vtero Virginis; quæ sunt actiones substantiales. Similiter Damascenus lib. 4. de Fide cap. 14. Denique sanctus Gaudentius Tractatu 2. de Exodo, *Ipse naturarum creator & Dominus, qui producit de terra panem; de pane rursus, quia potest & promisi, efficit proprium Corpus; & qui de aqua vinum fecit, de vino sanguinem suum facit.*

Probatur Secundo, Ratione. Prima est, Quia implicat contradictionem Corpus Christi poni in Eucharistia per solam actionem adductiuam; nisi deserat locum, qui est in celo.

Quod Probatur; Quia actio adductiua solum facit nouam præsentiam, seu nouum vbi in Corpore Christi, quod est modus quidam eius accidentalis; sicut esse hic vel ibi. Atqui nullos modus accidentalis, nullumue accidēs potest intelligi fieri in aliquo subiecto, nisi hoc subiectum prius naturā intelligatur præsens negatiuè, id est, indistans à loco, vel à spatio, vbi ille modus vel illud accidens datur; vt per se patet: ergo prius naturā Corpus Christi debet intelligi indistans à speciebus, vt possit sub ipsis positiuam quandam præsentiam, seu vbi positiuam accipere: ergo per aliquam actionem priorem debet ibi esse positum; ac proinde per actionem quandam productiuam; nulla enim alia fingi potest, si manet in celo.

Confirmatur; Quia impossibile est intelligi aliquam vnionem inter aliqua duo, nisi prius naturā hæc intelligantur esse, & non distare: atqui præsentia positiuam est veluti quadam vnio cum spatio, vel cum speciebus: ergo erit necesse vt prius sint indistantia &c.

Secunda Ratio est: Etsi poneremus hanc rationem ponendi Corpus Christi Domini in Eucharistia per actionem adductiuam esse possibile, nullo tamen modo sufficeret presenti mysterio. Quia per hanc actionem adductiuam non saluatur vera, & propriè dicta Transsubstantiatio; quam tamen fateri oportet iuxta doctrinam Ecclesiæ Catholicæ; vt docet Concilium Tridentinum sess. 13. cap. 4. Quod probatur...

Probatur Primò, Quia propriè dicta Transsubstantiatio est cōuersio substantialis: atqui cōuersio substantialis debet consistere duabus mutationibus substantialibus; alterā, quæ substantia desinat; alterā, quæ alia substantia incipiat esse

Vergetur auctoritas Patrum ex verbis Fieri, Creari, &c.

2. Probatur Ratione.

1. Quia implicat Christum per solā actiōnem Adductiuam poni in Eucharistia.

51
2. Quia per Adductiōnem non saluatur Transsubstantiatio.

49
Actio, qua ponitur Corpus Christi in Sacramento non est Adductiua, sed Productiua.

Faueo D. Thomas.

30
1. Probatur ex SS. Patribus.

vel simpliciter, vel secundum nouam dependentiam; vt videre est in omnibus alijs conuersionibus substantialibus. Sicut enim substantia composita non constat, nisi ex substantijs, ita mutatio substantialis composita, qualis est Transsubstantiatio, constare debet mutationibus substantialibus. Quod si terminus conuersionis solum est nouum vbi, seu noua presentia, illa mutatio est mere accidentalis ex parte termini ad quem; & nihil est aliud quam motus localis acquisitus sine amissione: sicut cum Angelus se extendit ad amplio rem locum, non amisso loco priore. Sed hoc est contra Concilium Tridentinum, quod affirmat hanc conuersionem proprie, conuenienter, & aptissime dici transsubstantiationem. Rursus conuersio substantialis debet terminari ad substantiam, tamquam ad terminum suum formalem. Nec valet, si dicas, Ideo dici substantialem, quia substantia panis definit. Nam omnis alia mutatio accipit nomen a termino ad quem, a quo etiam habet speciem; non a termino a quo, qui mutationi positua mere est extrinsecus. Vnde non est ratio vlla, cur hac conuersio dicatur Transsubstantiatio a termino a quo. Et Confirmatur, Quia alioquin erit proprie Transsubstantiatio, si substantia panis verteretur in colorem, vel in alia qualitatem Corporis Christi: quod per se absurdum est.

Viget ex verbis Concilii Tridentini.

Viget ex verbis Tridentini.

Probatur Secundo, Quia Transsubstantiatio est conuersio totius substantia in substantiam: vt expresse docet Concilium Tridentinum, sess. 13. cap. 4. At non recte dicitur conuerti substantia in substantiam, si Corpus Christi solum per actionem adductiuam ibi ponatur sub speciebus. Actio enim adductiuam solum mutat loca, non substantias rerum. Quod confirmatur, Quia alioqui, si Corpus Christi descenderet de caelo, & subiret species sacramentales, desinente ibi substantia panis, diceretur panis conuerti in substantiam Corporis Christi: quod per se absurdum est. Sic enim possemus dicere, cum Dominus aquam conuertit in vinum, istud vinum non fuisse ibi productum, sed aliunde allatum, & loco aquae substitutum. Similiter de virga Moysis, quando conuersa est in serpentem, non esse productum serpentem, sed aliunde allatum, & in locum virgae substitutum: quod est contra sententiam Patrum. Vide D. Augustinum lib. 18. de Ciuitate cap. 18. vbi distinguit veras conuersiones, quae virtute diuina fiunt, a falsis, quae arte daemonum.

3. Ratio contra Adductionem.

32

Tertia Ratio est: Corpus Christi per actionem Transsubstantiationis non solum accipit nouam presentiam, seu nouum vbi sub speciebus; sed etiam modum quendam intrinsecum existendi, per quem postulat esse totum in singulis partibus spatij ipsarum specierum, sicut spiritus. Hic enim modus existendi distinctus est a presentia, & est prior illa. Ergo actio adductiuam non sufficit, sed opus est alia priore, & sublimiore. Atqui haec non potest esse, nisi productiuam substantiae Corporis Christi, & quasi replicatiua eiusdem esse. Confirmatur, Quia modus existendi diuisibiliter, & indiuisibiliter, sunt modi oppositi; sicut modus existendi per se, & in alio: ergo non possunt eide substantiae conuenire, nisi illa quodammodo virtute sit duplex, duplicem habens dependentiam substantialem.

Quarta Ratio est: Si solum per actionem adductiuam esset sub speciebus, per nullam potentiam posset conseruari in Eucharistia, si poneretur desinere, vt est in caelo. Atqui hoc omnino falsum est: quia tam vere, realiter, & substantialiter est in Eucharistia, quam est in caelo: ergo sicuti potest desinere esse in Eucharistia, ita vt non desinat esse in caelo; ita vicissim diuina virtute fieri potest, vt desinat secundum dependentiam primam, quam habet in caelo, sic, vt non desinat in Eucharistia. Sicut enim, vt est in caelo, non habet intrinsecam dependentiam a se, vt est in Eucharistia; ita vicissim, vt est in Eucharistia, non habet intrinsecam dependentiam a se, vt est in caelo. Ratio est, Quia est omnino idem corpus, habens vtroque integrum influxum, & totalem dependentiam a diuina virtute conseruante.

33 4. Ratio. Instatur iterum ex verbis Concilii Tridentini.

Confirmatur, Quia vt recte docet Scotus dist. 10. q. 4. quem plerique alij sequuntur, Deus poterat Christi Corpus ponere in Eucharistia ante Incarnationem; idque per eandem actionem, per quam modo ponitur: Sed tunc illa actio fuisset vera productio, terminata ad ipsam substantiam Corporis Christi: ergo & modo est vera actio productiuam eandem vim habens. Quamuis non dicatur absolute nunc productio, sed quod Corpus Christi antea existat: quod enim antea erat, non proprie dicitur produci. Sed hoc ad modum loquendi pertinet.

Scotus.

Dices, Corpus Christi habet veram presentiam, seu verum vbi accidentale: ergo praeter actionem, quae terminatur ad eius substantiam, opus est actione adductiuam, quae terminatur ad illam presentiam.

Obiectio.

Respondeo Negando Consequentiam: Nam haec presentia consequitur necessario ex eo, quod actio substantialis productiuam Corporis Christi determinetur per diuinam voluntatem ad certum locum, seu spatium. Sicut, quando condidit Deus terram, non opus erat alia actione, qua poneretur in hoc spatio, quam actione creatiuam, quae ad substantiam eius terminabatur. Sicut enim operatio diuina, quae foras prodit, necessario determinatur ad certum genus rerum, ita etiam ad certum spatium, in quo rem illam facit.

Solutio.

D. V. B. I. V. M. II.

Quomodo differat haec actio a creatione, seu actione creatiuam?

Respondeo, Differt Primo, Quod Creatio sit prima collatio ipsius esse, per quam res, ex nullo ente, fit ens, qua cessante, res relabitur in nihil. At haec actio non est prima collatio eius esse, quod non erat, sed est iterata collatio eius, quod iam erat, & eiusdem esse noua dependentia. Vnde se habet potius per modum conseruationis, quam creationis. Differt enim Conseruatio a Creatione, quod Creatio sit prima positio ipsius esse conseruans ante hoc instans rem non fuisse, Conseruatio autem est continuatio eiusdem esse post primum instans, & etiam eiusdem actionis. Nam Creatio, & Conseruatio proprie est eadem actio positiuam: sed dicitur Creatio in primo instanti in quo est, Conseruatio toto reliquo tempore post illud instans. Itaque, cum haec actio non sit prima collatio ipsius esse, sed eiusdem esse continuatio, habet se per modum conseruationis, quamuis non sit proprie illa prima conseruatio, cum non sit omnino eadem actio.

54 Prima differencia.

Creatio & conseruatio, quid.

Differt

Secunda
differentia.

Differt Secundò, Quòd creatio non habet terminum à quo posituum, sed solum negatiuum: est enim productio rei ex nihilo. Hec autem actio habet terminum à quo posituum, scilicet substantiam panis; nam ex pane fit Corpus Christi.

Aduerte tamen has differentias non ponere aliquem modum intrinsecum in hac actione, sed solum extrinsecas denominationes, quæ tamen modum loquendi, plurimum immutant. Nam quòd Corpus Christi alibi existat, est extrinsecum huic actioni productiuæ: vt enim est alibi, non est terminus huius actionis, sed præexistit illi; ac proinde nullam intrinsecam connexionem cum eâ habet. Vnde hæc actio ita terminatur ad Corpus Christi, ac si alibi non esset. Similiter extrinsecum est huic actioni, quòd habeat terminum à quo posituum: nam iste terminus nihil posituum cõfert huic actioni, cum eo momento, quo actio est, terminus ille non sit: dum autem non est, non potest aliquid posituum conferre.

55
Soluatur
obiec-
tiones.

Dices Primò, Si hæc actio, qua Christi Corpus ponitur in Eucharistia, non differt vi intrinseca à creatione: ergo quotidie Christi Corpus creatur, vel producitur.

Creatio &
conserua-
tio, est
quoad in-
trinseca cõ-
ueniant,
differt
tamen con-
seruatio.

Respondeo Negatiue Consequentiam; Quia nomen creationis, & productionis, non solum significat id, quod est intrinsecum actioni; sed connotat etiam aliquid extrinsecum; scilicet quod res illa antè non extet, quodque hæc sit prima collatio ipsius esse. Vnde cum Corpus Christi ante extet, quando ponitur in Eucharistia non dicitur *creari*, sed accipere idem esse in altari, quòd habet in calice, licet alio modo habeat. Sicut post primum instantem, quo mundus cepit esse, non amplius dicitur *creari* vel *produci*, sed *conseruari*; quamuis actio conseruatiua, quoad omnia intrinseca, sit eadem, ac creatiua.

Quomodo
dici possit
Christi
Corpus
creari per
consecra-
tionem.

Similiter, Si Corpus Christi fuisset in Eucharistia ante Incarnationem (quod fieri potuisset supra num. 53. diximus ex Scoto & Gabriele:) quando postea fuisset formatum in utero Virginis, non diceretur absolute *produci*, vt rectè iidem Auctores docent, sed solum secundum quid, scilicet secundum modum essendi naturalem.

56

Si tamen Christi Corpus non esset alibi, per hanc actionem consecratoriã posset aliquo modo dici *creari*; quia inciperet esse, ex nulla præsupposita materia: tam enim efficax est hæc actio, vt productura sit ex nihilo Corpus Christi, si antea non existat.

56

Dices Secundò, Si hæc actio esset productiua, sequeretur idem posse producere seipsum: nam Christi Corpus suum in Eucharistia ponit. Item sequeretur, verba consecrationis posse ponere Christi Corpus in Eucharistia, etiam si non existeret in forma naturali: quod est contra veritatem verborum, *Hoc est Corpus meum*: nam propro-
men, meum, significat corpus existens.

Si Christus
nõ existeret
in forma
sua natura-
li, verba
consecra-
tionis nihil
operarentur.

Respondeo ad primam sequelam; Implicat contradictionem, vt aliquid propriè se producat; non tamen implicat, vt aliquid iam existens, suum esse quodammodo replicet & multiplicet.

Ad secundam, Nego sequelam: Aliud enim est loqui de ipsa actione productiua, aliud de virtute verborum, quæ se habet instar actus primi, & potentie productiue. Nam actio illa ex essentia sua terminatur ad substantiam Corporis Christi; vnde posita illa actione necessariò Christi

Corpus ponitur, tamquam eius formalis terminus: verba verò non habent ex essentia sua illam virtutem operandi, sed solum ex ordinatione & concursu Dei: Deus autem non statuit concurrere cum verbis, nisi Corpus Christi existat naturaliter; vt colligitur ex ipsa verborum forma, & ex eo, quòd hoc mysterium mediante humanitate Christi sit institutum. Vnde si ponatur humanitas Christi non existere, Deus non concurret; & sic verba nullam habebunt vim productiuam. Itaque existentiã Corporis Christi in Eucharistia, pendet ab existentiã in forma naturali, non dependentiã intrinsecã, quæ ex natura rei proueniat, sed extrinsecã, quæ ex ordinatione diuina, eaque liberã.

DVBIVM III.

Utrum Deus rem quamuis possit con-
uertere in aliam?

57
Creatura
non potest
conuer-
ti in
diuinam
substantiã
& cui.

Respondeo, & Dico Primò, Nulla creatura potest conuertere in substantiam diuinam. Est communis Doctorum, præter Caietanum initio 3. partis q. 2. art. 11. & Ioannem Maiorem dist. 11. Probat, Quia essentia diuina est prorsus immutabilis: atqui nihil potest esse terminus conuersionis sine aliqua sui intrinseca mutatione, quã accipiat nouam aliquam dependentiam substantialem, vel saltem nouam præsentiam: nam actio conuersiua, cum sit actio positiua, debet ponere aliquid posituum & reale; non in termino à quo, quia hic omnino desinit esse; sed in termino ad quem, ac proinde in illo est aliqua mutatio. Confirmatur, Quia si nulla est in illo mutatio; ergo eodem prorsus modo nunc se habet, quo antea; ac proinde non est ratio, cur in ipsum aliquid dicatur conuersum nunc potius, quàm antea.

Obiectio.
Solutio.

Dices, Sufficit vt illa actio ponat aliquid posituum circa creaturam. Sicuti in assumptione humanæ naturæ à Verbo, Verbum est terminus assumptionis sine sui mutatione, per mutationem humanæ naturæ. Confirmatur, Quia si Verbum diuinum assumeret naturam humanam antea existentem in propria hypostasi, humana persona conuerteretur in personam diuinam, sine mutatione diuinitatis. Respondeo, Hoc quidem aliquo modo sufficere ad vnionem hypostaticam; nullo tamen modo ad conuersionem: nam id, in quod fit conuersio, debet esse terminus formalis actionis conuersiue; ac proinde in ipso debet esse ipsa mutatio. Ibi autem tota mutatio est in creatura: nam naturam humanam existeret in se, & existeret in alio, sunt termini oppositi, afficientes naturam humanam, & in ea inuicem succedentes. Verbum autem diuinum non est terminus conuersionis, nisi valde extrinsecè, quatenus est terminus vnionis, ad quã per se primò tendit illa conuersio.

58
Quæuis
res creata
videtur in
aliam posse
conuertere.

Dico Secundò, Quæuis res creata, quæ per se aliquam entitatem habet, potest in aliam aliquo modo conuertere virtute diuina. Est serè cõmunis Doctorum, præter Durandum. Vide D. Thomã, hoc loco ad 3. & Scotum dist. 11. qu. 1. & 2. Vbi tamè aduerte semper debere aliquid manere eius, quod dicitur in aliud conuertere (nempe materiam eius, vel formam, vel accidens) sub quo hæc conuersio fiat. Si enim totum desinat, & aliud substituat, non est ratio, cur hoc dicatur conuersum in illud.

Quibus modis res corporales possint conuertere in res corporales.

Nunc explicatur & probatur Propositio. Res enim corporales possunt conuertere in alias corporales, vel secundum totam suam substantiam; sicut panis in Corpus Christi. Vel secundum formas, sicut fit in conuersionibus naturalibus, quando una forma substantialis per actionem productiuam succedit alteri in eadem materia. Tunc tamen necesse est, ut materia rei, quae conuertitur, sit capax formae rei, in quam rem conuertitur, vel naturaliter, vel diuina virtute. Si enim nullo modo sit capax, non poterit fieri talis conuersio: unde lapis non posset sic conuertere in caelum; posset tamen celestis forma poni loco formae lapidis absque informatione: sed tunc haec mutatio non esset conuersio lapidis in caelum, sed veluti transsubstantiatio formae lapidis in formam caeli. Vel denique ratione materiae, manente eadem forma, sub qua fiat conuersio: ut si lapis vnus ratione materiae verteretur in alium, posita alia materia sub forma huius per actionem productiuam. Hic tamen materia illa debet esse capax illius formae, sub qua succedit; alioquin non erit conuersio compositi in compositum; sed solum materiae in materiam, veluti per transsubstantiationem.

Spiritus in corpus conuertere potest: vel contrarium.

Pari modo corpus in spiritum conuertere potest conuersione totali: ut si spiritus actione productiuam ponatur sub accidentibus panis, sicut Corpus Christi sub illis ponitur. Similiter spiritus in corpus mutari potest: ut si corporalis substantia producatur sub accidentibus spirituum siue cum aliqua vnione ad ipsa accidentia, siue sine vnione: quod etsi difficile sit intellectu, tamen non videtur implicare. Denique similibus modis substantia in accidens, & accidens in substantiam verti potest.

ARTICVLVS V.

Vtrum remaneant accidentia panis & vini post conuersionem?

39

R Espondetur affirmatiue, ut patet experientia. Vide D. Thomam, qui habet tres causas huius rei.

Accidentia sensibilia manent in Eucharistia.

Notandum est, Certum esse, manere omnia accidentia panis & vini, quae vlllo modo sensibus deprehendi possunt; id enim necessarium erat ad occultandum hoc mysterium: alioqui ratione naturali potuisset deprehendi: quod multum merito fidei detraheret.

Item Accidentia non sensibilia.

Vtrum autem remaneant alia quaedam accidentia occulta, quae nullo modo sensibus deprehendi possunt, non est ita certum. Valdè tamen probabile est remanere omnia, quae à substantia panis & vini realiter sunt distincta; id enim magis consentaneum tum rationi, tum modo loquendi Patrum & Conciliorum. Vide Ferrariensem lib. 4. contra gentes cap. 65.

Modi substantiam efficientes non manent.

Modi tamen, qui immediatè substantiam afficiunt, non manent; ut sunt praesentia substantiae, propinquitas ad locum, vnio cum speciebus, relationes &c.

ARTICVLVS VI.

Vtrum facta consecratione remaneat in hoc Sacramento forma substantialis panis?

R Espondetur negatiue. Vnde D. Thomam. Nota tantum, quod secunda eius ratio firma non sit.

ARTICVLVS VII.

Vtrum illa conuersio fiat in instanti?

R Espondetur affirmatiue. Probatur tribus rationibus. Primò, Quia substantia panis definit in instanti; & similiter Corpus Christi incipit ibi esse in instanti: ergo tota conuersio fit in instanti. Probatur Consequenter, Quia haec conuersio constat desitione panis, & inceptioe Corporis Christi. Secundo, Quia in hac conuersione non est aliquid subiectum, quod successiue praeparatur. Tertio, Quia perficitur virtute infinita, quae in instanti operatur. Vide D. Thomam.

60

ARTICVLVS VIII.

Vtrum hac sit falsa, Ex pane fit Corpus Christi?

R Espondetur, Hanc esse proprie veram. Vide D. Thomam. Quod ad modum loquendi attinet, Notandum Primò, Eas propositiones, quae solum significant transitum vnus in alterum, seu successionem terminorum, esse proprie veras: ut, *Ex pane, & vino fit Corpus, & Sanguis Christi*. Praepositio enim *Ex* latissime patet; & solum indicat terminum à quo, siue intrinsecum, siue extrinsecum. *Mundus fit ex nihilo. Dies ex nocte.*

61 Notabilia quaedam circa modum loquendi in hoc Myserio.

Notandum Secundo, Eas propositiones, quae denotant subiectum, vel causam materialem, esse improprias: ut, *De pane fit Corpus Christi*. De enim significat consubstantialitatem: vnde debet hic accipi pro *Ex*. Similiter, *Panis fit Caro Christi*, est impropria; quomodo interdum loquuntur Patres: vbi fit accipitur ut idem fit, quod *transit in Corpus Christi*.

Notandum Tertio, Propositiones, quae significant aliquid commune vtrique termino permanere, sumuntur improprie; nempe non pro re indiuidua, sed vagè pro re contenta sub speciebus, vel pro hoc sensibili: ut, *Panis & vinum post consecrationem sunt verum Corpus & Sanguis Christi*, ut dicitur in Canone, *Ego Berengarius, de Consecratione dist. 2. vbi panis, & vinum non accipitur pro hac indiuidua substantia, sed pro contento sub speciebus vagè, vel pro hoc sensibili.*

QVÆ.